

รายงานการประเมินผล
โครงการธนาคารผลผลิตเกษตรกรด้านการประมง ปี 2560

ศูนย์ประเมินผล
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่
ตุลาคม 2561

Center for Project and Programme Evaluation
Office of Agricultural Economics
Ministry of Agriculture and Cooperatives
Agricultural Economics Research No
October 2018

การประเมินผล
โครงการธนาคารผลผลิตเกษตรกรด้านการประมง ปี 2560

โดย

ศูนย์ประเมินผล
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง เป็นหนึ่งในโครงการธนาคารสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้แก่เกษตรกร วัตถุประสงค์ของโครงการ 1) เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชน ให้เป็นธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง 2) เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีการบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชนในการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำจืดเพื่อเป็นอาหารโปรตีนบริโภคและสร้างรายได้ในครัวเรือน 3) เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารแหล่งน้ำชุมชนเพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำจืดให้แก่ชุมชน เจ้าหน้าที่ของกรมประมงและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในระดับท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย โดยเริ่มดำเนินโครงการตั้งแต่ ปี 2560 เป็นต้นมา

ผลการประเมินตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 กรมประมงได้ดำเนินการคัดเลือกแหล่งน้ำชุมชนเป้าหมายแล้วจำนวน 20 แห่งครบตามเป้าหมาย มีการรับสมัครสมาชิกชุมชนเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 1,583 ราย คิดเป็นร้อยละ 263.83 ของเป้าหมาย และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง จำนวน 20 ชุด ตามจำนวนแหล่งน้ำชุมชนเป้าหมาย โดยคณะกรรมการแต่ละชุดมีองค์ประกอบเฉลี่ยชุดละ 17 คน ด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชน แบ่งเป็นการเตรียมแหล่งน้ำเพิ่มอาหารธรรมชาติดำเนินการแล้ว 20 แห่งครบตามเป้าหมาย มีการขังวัดขนาด อนุบาลลูกปลาก่อนปล่อย และการติดตามการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำดำเนินการ 18 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 90 ของเป้าหมาย เนื่องจากบางแหล่งน้ำประสบปัญหาอุทกภัยทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ครบตามเป้าหมาย

ผลการประเมินตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เกษตรกรจับสัตว์น้ำได้เฉลี่ย 165 กิโลกรัม/ปี/ครัวเรือน และจำหน่ายสัตว์น้ำเฉลี่ย 58 บาท/กิโลกรัม ส่งผลให้มีรายได้จากการจำหน่ายสัตว์น้ำเฉลี่ย 9,570 บาท/ปี/ครัวเรือน ด้านการบริโภคอาหารโปรตีนประเภทสัตว์น้ำของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรทุกรายมีอาหารโปรตีนประเภทสัตว์น้ำเพียงพอต่อการบริโภค หลังจากมีโครงการฯ เกษตรกรมีการบริโภคสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาช่อน ปลาตะเพียน และปลานวลจันทร์ เป็นต้น เฉลี่ย 58.47 กก./ปี/ครัวเรือน ซึ่งมีปริมาณการบริโภคเพิ่มขึ้นจากก่อนมีโครงการ เฉลี่ย 2.68 กก./ปี/ครัวเรือน นอกจากนี้ ในด้านของแหล่งน้ำชุมชนที่มีการจัดระบบการจัดการผลผลิตแบบธนาคาร มีจำนวน 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30 ของเป้าหมาย สาเหตุที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจากบางแหล่งน้ำมีพื้นที่ขนาดใหญ่ น้ำลึก และอาหารธรรมชาติไม่เพียงพอต่อจำนวนสัตว์น้ำทำให้สัตว์น้ำในแหล่งน้ำโตไม่ได้ขนาดจึงไม่สามารถดำเนินการกิจกรรมตามกระบวนการของธนาคารได้

ผลการประเมินตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เจ้าหน้าที่จากกรมประมงได้จัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรสมาชิกเฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง โดยเกษตรกรสมาชิกร้อยละ 69.23 ได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการธนาคาร ได้แก่ หลักสูตรการบริหารจัดการแหล่งน้ำ การสร้างอาหารธรรมชาติในแหล่งน้ำ การอนุบาลสัตว์น้ำ การสร้างกระชังในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การป้องกันโรคสัตว์น้ำ และการจัดทำบัญชี ส่วนเกษตรกรร้อยละ 30.77 ไม่ได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้ เนื่องจากบางธนาคารมีการให้ความรู้เพิ่มเติมระหว่างที่จัดประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการธนาคารฯ ด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 39.23 เห็นว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับค่อนข้างมาก ร้อยละ 16.15 ระดับปานกลาง

(ค)

ร้อยละ 13.08 ระดับมาก และร้อยละ 0.77 ระดับค่อนข้างน้อย ส่วนการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน/ดำเนินงานของธนาคารฯ พบว่า เกษตรกรทุกราย มีส่วนร่วมในการบริหารงาน/ดำเนินงานของธนาคาร

ด้านความพึงพอใจ เกษตรกรสมาชิก มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการเข้าร่วมโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.22 เมื่อสอบถามเกษตรกรเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกและการใช้บริการธนาคาร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 97.69 ยังคงเป็นสมาชิกต่อไป เนื่องจากเห็นว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อเกษตรกรในชุมชน ส่วนเกษตรกรร้อยละ 2.31 ไม่เป็นสมาชิกต่อ เนื่องจากอายุมากแล้ว ส่วนการให้บริการธนาคาร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 90.00 ต้องการใช้บริการธนาคารต่อไป เนื่องจากได้ซื้อปลาในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด และเป็นโครงการที่ทำในชุมชน มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน อีกทั้งยังสร้างรายได้ให้กับชุมชนและตนเอง ทำให้เกิดความยั่งยืน นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ 10.00 ไม่ต้องการใช้บริการต่อ เนื่องจากเห็นว่าผลผลิตที่ได้ยังมีปริมาณน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร

ข้อค้นพบจากการประเมินผล พบว่า แหล่งน้ำที่เข้าร่วมโครงการบางแห่งประสบปัญหาอุทกภัยทำให้ผลผลิตในแหล่งน้ำได้รับความเสียหาย งบประมาณที่สนับสนุนโครงการไม่เพียงพอ โดยเฉพาะงบประมาณสนับสนุนพันธุ์ปลาที่ปล่อยมีปริมาณน้อยไม่สอดคล้องกับขนาดพื้นที่แหล่งน้ำชุมชนซึ่งมีขนาดใหญ่ และการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานธนาคารยังไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ ทำให้มีการยืม - คืน ปัจจัยการผลิตในรูปแบบธนาคารน้อย

ข้อเสนอแนะ กรมประมงในฐานะหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนปัจจัยการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำและสนับสนุนอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ธนาคารฯสามารถผลิตพันธุ์สัตว์น้ำไว้ใช้หมุนเวียนในธนาคารฯ และต้องผลักดันให้ธนาคารสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารประเภทโปรตีนให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

(၅)

Executive summary

(၅)

คำนำ

โครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง เป็นหนึ่งในโครงการธนาคารสินค้าเกษตร ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต การลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้แก่เกษตรกร โครงการดังกล่าวได้ดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จึงได้ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์เบื้องต้นของโครงการ รวมทั้งปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นจาก การดำเนินงานเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ใช้ประกอบการพิจารณาในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานโครงการ รวมทั้งวางแผนการดำเนินโครงการในระยะต่อไป

ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ประมงจังหวัด ประมงอำเภอ รวมทั้งชุมชนเกษตรกรของแต่ละจังหวัด ซึ่งได้ร่วมกันให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ทำให้การประเมินครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

ศูนย์ประเมินผล
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
ตุลาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	(ข)
คำนำ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ณ)
สารบัญภาพ	(ญ)
บทที่ 1 สาระสำคัญของโครงการ	1
1.1 ความเป็นมาของโครงการ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ	1
1.3 เป้าหมายและงบประมาณของโครงการ	2
1.4 วิธีการดำเนินงานโครงการ	3
1.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับของโครงการ	4
บทที่ 2 ระเบียบวิธีการประเมินผล	5
2.1 ความสำคัญของการประเมินผล	5
2.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล	6
2.3 ขอบเขตของการประเมินผล	6
2.4 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	6
2.5 วิธีการประเมินผล	11
2.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินผล	15
บทที่ 3 สภาพทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายของโครงการ	16
3.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรสมาชิก	16
3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าเป็นสมาชิกของธนาคารผลผลิตเกษตรกรด้านการประมง	21
บทที่ 4 ผลการประเมิน	23
4.1 ปัจจัยนำเข้า (Inputs)	23
4.2 กระบวนการ (process)	24
4.3 ผลผลิต (Outputs)	27
4.4 ผลลัพธ์ (Outcome)	28

(๗)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	34
5.1 สรุป	34
5.2 ข้อค้นพบ	36
5.3 ข้อเสนอแนะ	36
บรรณานุกรม	37

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ประเด็น ตัวชี้วัด ของการประเมินผลโครงการ	12
ตารางที่ 3.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษา	16
ตารางที่ 3.2 อาชีพหลักของเกษตรกรสมาชิก	17
ตารางที่ 3.3 รายได้หลักของเกษตรกรสมาชิก	17
ตารางที่ 3.4 แหล่งน้ำในการทำเกษตร	18
ตารางที่ 3.5 การเข้าร่วมโครงการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ของเกษตรกรสมาชิก	18
ตารางที่ 3.6 ประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	19
ตารางที่ 3.7 ลักษณะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและพื้นที่เลี้ยงของเกษตรกรสมาชิก	19
ตารางที่ 3.8 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	20
ตารางที่ 3.9 แหล่งจำหน่ายผลผลิตสัตว์น้ำของเกษตรกรสมาชิก	20
ตารางที่ 3.10 ปัญหาในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของเกษตรกรสมาชิก	21
ตารางที่ 3.11 การเข้าร่วมรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินโครงการของเกษตรกรสมาชิก	21
ตารางที่ 3.12 การดำเนินกิจกรรมร่วมกับธนาคารฯของเกษตรกรสมาชิก	22
ตารางที่ 4.1 เงื่อนไขที่ได้รับเพื่อดำเนินงานธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง	23
ตารางที่ 4.2 การสนับสนุนปัจจัยการผลิต	24
ตารางที่ 4.3 ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่	24
ตารางที่ 4.4 การจัดตั้งคณะทำงานโครงการฯ	25
ตารางที่ 4.5 การรับทราบข่าวสารโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง	25
ตารางที่ 4.6 การทราบ/รู้จักธนาคารสินค้าเกษตรอื่น ๆ	26
ตารางที่ 4.7 การคัดเลือกแหล่งน้ำ/สมาชิก	26
ตารางที่ 4.8 การจัดระบบการจัดการบริหารผลผลิตแบบธนาคารของแหล่งน้ำชุมชน	27
ตารางที่ 4.9 การอบรมถ่ายทอดความรู้และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	28
ตารางที่ 4.10 การบริหารจัดการในรูปแบบธนาคาร	28
ตารางที่ 4.11 ด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน	29
ตารางที่ 4.12 การดำเนินการในรูปแบบธนาคารฯในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง	29
ตารางที่ 4.13 การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน/ดำเนินงานของธนาคารฯ	30
ตารางที่ 4.14 การใช้บริการธนาคารของเกษตรกรสมาชิกอย่างต่อเนื่อง	30

(ญ)

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.15 การเป็นสมาชิกของธนาคารฯและการใช้บริการธนาคารฯต่อไปในอนาคต	31
ตารางที่ 4.16 ระดับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการ	32
ตารางที่ 4.17 ระดับความรู้ของเกษตรกรสมาชิกหลังได้รับการอบรม	33

(๘)

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แบบจำลองโลจิก (Logic Model)	10
ภาพที่ 2.2 แสดงกรอบแนวคิดในการประเมินผลโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง	11

บทที่ 1

สาระสำคัญของโครงการ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายในการบริหารจัดการผลผลิตการเกษตร เพื่อให้ชุมชนเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการผลผลิตการเกษตร เพื่อสนองต่อความมั่นคงด้านอาหารและสร้างรายได้ในครัวเรือน จึงดำริให้มีการจัดตั้งธนาคารผลผลิตเกษตรขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารผลผลิตด้านการเกษตร

กรมประมงจึงได้ดำเนินการเพื่อตอบสนองนโยบายกระทรวงฯ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งระบบธนาคารผลผลิตการเกษตรโดยเน้นด้านประมงขึ้น เพื่อให้ชุมชนเกษตรกรสามารถบริหารจัดการผลผลิต แลก ยืมคืน ผลผลิตจากสัตว์น้ำ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดการส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง จะดำเนินการโดยอาศัยแหล่งน้ำชุมชนเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ โดยความร่วมมือของชุมชนเกษตรกร เน้นการให้ความรู้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติที่บริหารจัดการโดยคณะกรรมการแหล่งน้ำชุมชนที่ตั้งขึ้น เพื่อให้แหล่งน้ำเป็นแหล่งผลิตอาหารสัตว์น้ำชุมชนสามารถรองรับความต้องการบริโภคอาหารโปรตีนประเภทสัตว์น้ำของชุมชน เน้นการบริโภค และการสร้างรายได้เพื่อความมั่นคงทางอาหารให้กับชุมชนเกษตรกร

ในปีงบประมาณ 2560 มีเป้าหมายจะดำเนินการโครงการเพื่อจัดตั้งจำนวน 20 ธนาคาร ใน 20 จังหวัดนำร่อง โดยเริ่มจากชุมชนที่มีความพร้อมในพื้นที่เป้าหมายในเขตภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอันดับแรก ตามความเร่งด่วนของปริมาณอาหารที่ขาดแคลนในพื้นที่ โดยสามารถดำเนินการได้ใน 20 จังหวัด จังหวัดละ 1 แห่ง สามารถเพิ่มกำลังผลิตด้านสัตว์น้ำไม่ต่ำกว่า 0.75 ตันต่อแห่ง มีครัวเรือนเกษตรกรได้รับประโยชน์ต่อแห่ง ประมาณ 200 ครัวเรือน

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชน ให้เป็นธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง

1.2.2 เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีการบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชนในการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำจืดเพื่อเป็นอาหารโปรตีนบริโภคและสร้างรายได้ในครัวเรือน

1.2.3 เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารแหล่งน้ำชุมชนเพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำจืดให้แก่ชุมชนเจ้าหน้าที่ของกรมประมงและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในระดับท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย

1.3 เป้าหมายและงบประมาณของโครงการ

1.3.1 เป้าหมายของโครงการ

ดำเนินโครงการในแหล่งน้ำชุมชนซึ่งอาจเป็นแหล่งน้ำชุมชนทั่วไป หรือแหล่งน้ำในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำและมีแนวโน้มในการพัฒนาการผลิตสัตว์น้ำได้ พื้นที่ดำเนินโครงการระหว่างปีงบประมาณ 2560-2563 ดำเนินการในแหล่งน้ำชุมชนแห่งใหม่ปีละ 20 แห่ง รวมเป็นทั้งหมด 80 แห่ง และติดตามการดำเนินงานกิจกรรมธนาคารสัตว์น้ำในแหล่งน้ำเก่าต่อเนื่องตั้งแต่ปีงบประมาณ 2551-2563 ปีละ 20 แห่ง รวมทั้งหมด 60 แห่ง โดยในปีงบประมาณ 2560 ดำเนินการในแหล่งน้ำ 20 แห่ง ในจังหวัดน่าน ดังนี้

ภาคเหนือ จำนวน 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง เชียงราย ลำพูน ตาก พะเยา กำแพงเพชร และอุตรดิตถ์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 13 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสกลนคร นครราชสีมา ขอนแก่น อุตรดิตถ์ ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ นครพนม บุรีรัมย์ บึงกาฬ มุกดาหาร ยโสธร และอำนาจเจริญ

1.3.2 งบประมาณของโครงการ

งบประมาณในการดำเนินโครงการปีงบประมาณ 2560 จำนวน 7.46 ล้านบาท (ได้รับเงิน 6.46 ล้านบาท) และในปีงบประมาณ 2561-2563 เพิ่มขึ้นร้อยละ 15 ต่อปี ในการอุดหนุนสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ในการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ การบริหารจัดการพันธุ์สัตว์น้ำ อาคารที่ทำการ ใช้ศาลาอเนกประสงค์ของชุมชนเป็นที่ทำการของธนาคาร งบประมาณปี 2560 เป็นค่าใช้จ่าย ดังนี้

1) ค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนการจัดตั้งคณะกรรมการธนาคารผลผลิตเกษตรกรด้านการประมงในแต่ละแหล่งน้ำชุมชนเป้าหมาย และการจัดประชุมคณะกรรมการฯ และคณะกรรมการธนาคารฯ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินโครงการในการจัดการระบบธนาคารผลผลิตการเกษตร งบอุดหนุน การปรับปรุงแหล่งน้ำสาธารณะ การบริหารจัดการการผลิต

2) ค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น วัสดุการเกษตร อาหารปลา และพันธุ์สัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ปล่อยเพื่อเพิ่มผลผลิตในแหล่งน้ำชุมชน และให้เกษตรกรเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในแหล่งน้ำชุมชน เช่น กุ้งก้ามกราม ปลานิล ปลายี่สกเทศ ปลาจีน ตามความเหมาะสมกับสภาพแหล่งน้ำชุมชนเป้าหมาย

3) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดตั้งธนาคารผลผลิตการเกษตรด้านการประมง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและชุมชนในการบริหารจัดการผลผลิตการเกษตรด้านการประมง งบประมาณในการดำเนินการโครงการฯ ได้จัดสรรตามภารกิจการดำเนินกิจกรรมที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน ได้แก่ หน่วยงานส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค (สำนักงานประมงจังหวัด และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด) และงบประมาณได้จัดโอนงวดที่ 1 ไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ

1.4 วิธีการดำเนินงานโครงการ

1.4.1 จัดหาแหล่งน้ำชุมชนแบบระบบปิดที่เหมาะสม จัดตั้งเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำโดยการบริหารจัดการแหล่งน้ำแบบมีส่วนร่วมโดยมีคณะกรรมการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมงประจำแหล่งน้ำชุมชน เป้าหมาย จัดระบบการจัดการบริหารผลผลิตแบบธนาคาร ให้สมาชิกในชุมชน ยืมพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อเพาะเลี้ยง ให้กับสมาชิกในชุมชน มีการส่งคืนเป็นผลผลิตการเกษตรอื่น ๆ ที่สมาชิกผลิตได้ให้กับธนาคารผลผลิตเกษตรใน ราคาที่เทียบเท่ากับที่ยืมไป แล้วคณะกรรมการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมงมีการดำเนินการบริหารจัดการ

1.4.2 พัฒนาคความรู้ให้กับชุมชนเกษตรกรให้มีความรู้ เข้าใจและสามารถบริหารจัดการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ในแหล่งน้ำชุมชนเป้าหมาย ตลอดจนให้ความรู้แก่ชุมชนในการบริหารจัดการผลผลิตการเกษตรด้านการประมง ที่เกิดในชุมชน ผ่านระบบธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมงเพื่อลดรายจ่ายในการนำผลผลิตเกษตรไปสู่ ผู้บริโภค ซึ่งอาจเป็นผู้บริโภคในชุมชนหรือนอกชุมชน เน้นการจัดการที่เรียบง่าย ประหยัด โปร่งใส ตรวจสอบ ได้ และยุติธรรม โดยชุมชนมีการบริหารจัดการภายใต้การช่วยเหลือของหน่วยงานของรัฐ ในทุกมิติ สามารถ เข้าใจระบบที่ออกแบบโดยชุมชนร่วมกัน สามารถแก้ไขระเบียบปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมใน ชุมชน

1.4.3 การจัดการแหล่งน้ำชุมชนให้เหมาะสมเพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำจืด เช่น การปล่อยพันธุ์ปลา การเสริมสร้างอาหารธรรมชาติ การเพาะพันธุ์ปลา ฯลฯ โดยมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์สัตว์น้ำจืด อาหารสัตว์น้ำ การบริหารจัดการแบบหุ้นส่วนในระบบธนาคาร มีการยืม คิน ปันผลประโยชน์ร่วมกัน หากเกิดการขาดทุนสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างคล่องตัว เพื่อประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก โดยระยะเวลาดำเนินการ 4 ปี ดังนี้

ปีที่ 1 เป็นการเตรียมความพร้อมขององค์ประกอบในการขับเคลื่อน และสามารถดำเนิน กิจกรรมการเกษตรโดยอาศัยแหล่งน้ำเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการมีการปรับปรุงเพื่อฟื้นฟูแหล่งน้ำ การบริหารจัดการแหล่งน้ำในการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำ การใช้พื้นที่ริมฝั่งแหล่งน้ำชุมชนให้บริการพื้นที่เพาะปลูก พืชอายุสั้นใช้น้ำน้อย และงดใช้สารเคมีแก่สมาชิกในชุมชนที่มีพื้นที่ในการทำเกษตรน้อยหรือในช่วงน้ำแล้ง โดยจ่ายค่าตอบแทนให้กับธนาคารผลผลิตเกษตรในอัตราที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมในชุมชน เป็นต้น

ปีที่ 2 จัดปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานที่จำเป็น สนับสนุนให้กับชุมชนผ่านระบบธนาคารผลผลิต เกษตร โดยธนาคารมีส่วนร่วมในการหาปัจจัย โดยประเมินจากการบริหารจัดการ หากไม่มีความก้าวหน้าใน การดำเนินการสามารถนำเข้าที่ประชุมของชุมชน ให้พิจารณา ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา เน้นการประชุมและ รายงานผลการดำเนินการให้ชุมชนทราบทุก 1-2 เดือน อย่างต่อเนื่อง

ปีที่ 3-4 ธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมงสามารถดำเนินการด้วยตนเองในการบริหารจัดการ การสร้างกิจกรรมการเกษตรที่เหมาะสม การใช้พื้นที่แหล่งน้ำและทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในชุมชน สามารถเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการโดยชุมชน

1.4.4 ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานให้ชุมชนเกษตรกรสามารถบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชนได้ เต็มศักยภาพเพื่อความมั่นคงของอาหารในพื้นที่เป้าหมาย

1.4.5 สนับสนุนให้เกษตรกรสามารถ ยืม คื่น แลกเปลี่ยนผลผลิตการเกษตรโดยไม่ใช้ตัวเงินเป็นหลัก ภายใต้อัตลักษณ์ความเสมอภาคและความยุติธรรม

1.4.6 สนับสนุนให้เกษตรกรสามารถเพิ่มมูลค่าผลผลิตการเกษตรโดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้

1.4.7 ประเมินผลการดำเนินโครงการตามผลสัมฤทธิ์ของการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับของโครงการ

1.6.1 ชุมชนเกษตรกรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง ภายใต้อัตลักษณ์ความร่วมมืกระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย มีความมั่นคงทางอาหาร โดยเฉพาะโปรตีนจากสัตว์น้ำปีละไม่ต่ำกว่า 200 กิโลกรัมต่อไร่

1.6.2 เกษตรกรชุมชนในพื้นที่เป้าหมายมีการบริโภคอาหารโปรตีนประเภทสัตว์น้ำ โดยเปรียบเทียบกับเปอร์เซ็นต์การบริโภคสัตว์น้ำที่เพิ่มขึ้น

1.6.3 ชุมชนเกษตรกร สามารถแลกเปลี่ยนผลผลิตการเกษตรซึ่งกันและกันได้อย่างยุติธรรม มีการแลกเปลี่ยน ยืม และคื่นผลผลิตเกษตร

บทที่ 2 ระเบียบวิธีการประเมินผล

2.1 ความสำคัญของการประเมินผล

ธนาคารสินค้าเกษตร เป็นอีกหนึ่งมาตรการสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร โดยการจัดตั้งและพัฒนาธนาคารสินค้าเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการและตอบสนองตามความต้องการของเกษตรกรในชุมชน ซึ่งกำหนดมาตรการดำเนินงานเป็น 3 มาตรการ ได้แก่ มาตรการที่ 1 เพิ่มขีดความสามารถธนาคารสินค้าเกษตร (กลุ่มเดิม) มาตรการที่ 2 ขยายผลการจัดตั้งธนาคารสินค้าเกษตรเพื่อชุมชนตามความพร้อม (รายใหม่) และมาตรการที่ 3 จัดตั้งธนาคารสินค้าเกษตรในสถาบันเกษตรกร ภายใต้การขับเคลื่อนนโยบายธนาคารสินค้าเกษตร จำนวน 7 ธนาคาร ประกอบด้วย ธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ ธนาคารโค-กระบือ ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ธนาคารโคนมทดแทนฝูง ธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร ธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง และธนาคารปัจจัยการผลิตหม่อนไหม

กรมประมงได้ดำเนินการเพื่อตอบสนองนโยบายกระทรวงฯ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งระบบธนาคารผลผลิตการเกษตรโดยเน้นด้านประมงขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการแหล่งน้ำในชุมชนให้เป็นธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง ในการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำจืดเพื่อเป็นอาหารโปรตีนบริโภค และสร้างรายได้ให้ครัวเรือน และพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารแหล่งน้ำชุมชนของเจ้าหน้าที่กรมประมง องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย โดยให้ชุมชนเกษตรกรสามารถบริหารจัดการผลผลิต แลก ยืมคืน ผลผลิตจากสัตว์น้ำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง ดำเนินการโดยอาศัยแหล่งน้ำชุมชนเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ โดยความร่วมมือของชุมชนเกษตรกร มุ่งเน้นให้ความรู้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติที่บริหารจัดการโดยคณะกรรมการแหล่งน้ำชุมชนที่ตั้งขึ้น เพื่อให้แหล่งน้ำเป็นแหล่งผลิตอาหารสัตว์น้ำชุมชน สามารถรองรับความต้องการบริโภคอาหารโปรตีนประเภทสัตว์น้ำของชุมชน เน้นการบริโภค และการสร้างรายได้เพื่อความมั่นคงทางอาหารให้กับชุมชนเกษตรกร ระยะเวลาดำเนินโครงการ 5 ปี เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2560 – 2564 ซึ่งในปีงบประมาณ 2560 มีเป้าหมายดำเนินการโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมงรวมทั้งหมด 20 แห่ง ใน 20 จังหวัด งบประมาณรวม 8.28 ล้านบาท

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยศูนย์ประเมินผลเห็นว่าโครงการดังกล่าวเป็นโครงการเพื่อการปฏิรูปภาคการเกษตรในการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้แก่เกษตรกรในระยะยาว โดยให้เกษตรกรและชุมชนเป็นศูนย์กลางและเน้นบูรณาการเชิงพื้นที่ และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต การลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้แก่เกษตรกร จึงเห็นสมควรประเมินผลโครงการว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

2.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน และผลลัพธ์ของโครงการ

2.3 ขอบเขตของการประเมินผล

2.3.1 **พื้นที่เป้าหมาย** ดำเนินการทั้งหมด 20 แห่ง ใน 20 จังหวัด โดยเป็นแหล่งน้ำที่จัดตั้งขึ้นในปีงบประมาณ 2560 ได้แก่ ภาคเหนือ 7 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง เชียงราย ลำพูน ตาก พะเยา กำแพงเพชร และอุตรดิตถ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 13 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสกลนคร นครราชสีมา ขอนแก่น อุรธานี ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ นครพนม บุรีรัมย์ บึงกาฬ มุกดาหาร ยโสธร และอำนาจเจริญ

2.3.2 ประชากรเป้าหมาย

- 1) เจ้าหน้าที่กรมประมงในระดับพื้นที่
- 2) คณะทำงานโครงการส่วนกลางและคณะกรรมการแหล่งน้ำชุมชน
- 3) สมาชิกชุมชนที่เข้าร่วมโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง

2.3.3 ระยะเวลาข้อมูล

- 1) ข้อมูลผลการดำเนินงานโครงการปีงบประมาณ 2560
 - 2) ข้อมูลด้านผลลัพธ์เป็นข้อมูลของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในปีงบประมาณ 2560
- ระยะเวลาของข้อมูล ระหว่าง 1 ตุลาคม 2560 - 30 กันยายน 2561

2.4 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

2.4.1 การตรวจเอกสาร

งานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานในรูปแบบธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง พบว่าการบริหารจัดการแหล่งน้ำในรูปแบบธนาคารยังมีไม่มากนักส่วนใหญ่รัฐบาลจะให้การสนับสนุน ในอดีตจะเรียกว่าโครงการประมงหมู่บ้าน โดยโครงการมักจัดตั้งในพื้นที่ต่างจังหวัดที่ขาดแคลนอาหารประเภทโปรตีน ตามที่ **รัตน ใจเย็น (2542)** ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานโครงการประมงหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โครงการจัดตั้งทำนบปลาประจำหมู่บ้าน ในประเด็นกองวิศวกรรมประมงเป็นผู้คัดเลือกพื้นที่ก่อสร้างแหล่งน้ำของโครงการนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้ผู้นำหมู่บ้านเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด และประชาชนในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการคัดเลือกพื้นที่ และโครงการพัฒนาการประมงในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในประเด็นการจับผลผลิตของโครงการ ใช้วิธีทยอยจับอาทิตย์ละ 3 ครั้ง นั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้อนุกรรมการประมงเป็นผู้พิจารณาวิธีจับปลาตามความเหมาะสม และควรมีการจับปลาปีละไม่เกิน 3 ครั้ง ส่วนการประมงน้ำจืดนั้น เป็นการประมงแบบยังชีพ ส่วนมากจะเป็นการจับสัตว์น้ำไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน และสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่ง **กัจจา ใจเย็น (2537)** ได้ระบุว่าแหล่งประมงน้ำจืดแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งประมงน้ำจืดที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ คลอง หนอง บึง ทะเลสาบ และแหล่งประมงน้ำจืดที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ทำนบปลา เป็นต้น สำหรับเครื่องมือที่ใช้จับสัตว์น้ำนั้น นิยมใช้ สุ่ม ลอบ แห ยอ เป็นเครื่องมือ ซึ่งสัตว์น้ำที่จับได้ ส่วนใหญ่เป็นปลาชนิดต่าง ๆ เช่น ปลานิล ปลาไน ปลาตะเพียน ปลากะพง ปลาเก๋า ปลาสร้อย ปลาแรด ปลาน้ำจืด เป็นต้น

และหากพิจารณาในส่วนของโครงการที่ดำเนินกิจกรรมในรูปแบบธนาคาร พบว่า **กรมประมง (2555)** ได้ดำเนินกิจกรรมธนาคารสัตว์น้ำชุมชน โดยการจัดตั้งธนาคารสัตว์น้ำชุมชน ในปีงบประมาณ 2555 ตามกิจกรรมพัฒนาตามแผนแม่บทการจัดการประมงทะเลไทย มีเป้าหมายในการจัดตั้งธนาคารสัตว์น้ำชุมชนทั้งสิ้น 22 แห่ง เป็นการดำเนินการเพิ่มเติมจากปีงบประมาณ 2554 ซึ่งดำเนินการจัดตั้งไปแล้ว 22 แห่ง ในปี 2555 มีพื้นที่ดำเนินการทั้งสิ้น 22 แห่ง และมีชาวประมงในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนทั้งสิ้น 554 ราย ผลการดำเนินงานพบว่า หลังจากการจัดฝึกอบรมชาวประมงและประชาชนทั่วไป ทำให้ชาวประมงได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปูม้า และข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดตั้งธนาคารปูม้า รวมทั้งเข้าใจวิธีการจัดทำธนาคารปูม้า และเจ้าหน้าที่ได้พาชาวประมงไปดูงานเทคนิคการทำธนาคารสัตว์น้ำในพื้นที่ที่คัดเลือกไว้ โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมในพื้นที่เป้าหมาย 22 แห่ง จัดฝึกอบรมแต่ละ 1 วัน ในช่วงเดือนมกราคม – มิถุนายน 2555 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น จำนวน 1,126 ราย โดยหลังจากการจัดฝึกอบรมทางศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงทะเล 5 แห่ง สถานีประมงทะเล 2 แห่ง ได้ทำการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการจัดสร้างธนาคารสัตว์น้ำ ส่งมอบให้กับโครงการธนาคารสัตว์น้ำเพื่อใช้ในการจัดทำธนาคารสัตว์น้ำชุมชน ประโยชน์ที่ได้รับ คือ 1) เพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ 2) ชาวประมงมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ 3) มีการบูรณาการในการทำงานร่วมกันระหว่างชาวประมงกับชาวเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งมีผลการศึกษา ธนาคารปูของกลุ่มฟื้นฟูทรัพยากรปูม้า ชุมชนเกาะเตียบ ต.ปากคลอง อ.ปะทิว จ.ชุมพร โดย **ฉวีวรรณ หนูบุญ (2551)** ได้ทำการศึกษาพบว่า ธนาคารปู คล้ายคลึงกับการฝากเงิน - ถอนเงินของธนาคารพาณิชย์ เพียงแต่เปลี่ยนมาเป็น การรับฝากแม่ปูแทน ส่วนดอกเบี้ยก็คือลูกปูที่ปล่อยลงทะเล เพื่อให้เติบโตแล้วจับขึ้นมาขายเป็นรายได้ของชาวประมงจากการทำธนาคารปูม้าต่อไป ในปี 2546 ชุมชนแห่งนี้ สามารถจับได้ปริมาณ 20 - 30 กิโลกรัมต่อการวางลอบ 300 ลูก เพิ่มขึ้นจาก ปี 2545 ที่จับได้ประมาณ 10 กิโลกรัมต่อการวางลอบ 300 ลูก สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพจับปูม้าชายกว่า 20,000 บาทต่อเดือน ทั้งนี้เกิดจากผลพวงที่จำนวนประชากรปูม้าเพิ่มปริมาณมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา

จะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาที่ได้จากการตรวจเอกสาร ทำให้ทราบถึงประโยชน์ของการดำเนินโครงการซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งรายได้จากการจับสัตว์น้ำ นอกจากนั้นยังทำให้เกิดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการแหล่งน้ำ ความร่วมมือ ร่วมใจในการร่วมกันพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ชุมชน นำไปสู่การพัฒนาในหมู่บ้าน เพื่อให้ราษฎรในพื้นที่โครงการสามารถพึ่งตนเองได้

2.4.2 แนวคิดและทฤษฎี

1) แนวคิดการประเมินผล

การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่จะวัดและทำการวิเคราะห์ว่าผลที่เกิดจากการดำเนินงานนั้นตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลหรือไม่ ผลกระทบเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ การประเมินผลโครงการแบ่งตามระยะเวลาของโครงการ ดังนี้ (บรรเทิง, 2546)

1.1) การประเมินผลก่อนการดำเนินโครงการ (Pre Evaluation) เป็นการประเมินผลก่อนที่จะจัดทำหรือนำโครงการมาปฏิบัติ วัตถุประสงค์ในการประเมินผลเพื่อศึกษาความเหมาะสม หรือความเป็นไป

ได้ของโครงการ โดยการวิเคราะห์ว่าผลที่จะได้ตามโครงการนั้นจะคุ้มค่างับการลงทุนหรือไม่ เป็นการประเมินผลเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้ที่มีหน้าที่ในการอนุมัติโครงการ

1.2) การประเมินผลในระหว่างการดำเนินโครงการ (Ongoing Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการในขณะที่มีการดำเนินโครงการ หลังจากที่ได้มีการดำเนินโครงการได้ระยะหนึ่ง เพื่อทราบความก้าวหน้าหรือปัญหาในการดำเนินโครงการ เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาการดำเนินงานตามโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งจะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดโครงการล้มเหลว นอกจากนี้บทเรียนที่ได้ยังสามารถนำไปใช้ในการจัดทำโครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันได้

1.3) การประเมินผลเสร็จสิ้นโครงการ (Post Evaluation) การประเมินผลเมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อตัดสินว่าการดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด โดยการเปรียบเทียบผลกระทบบททางด้านเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้บทเรียน ซึ่งไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการจะได้นำไปประกอบการพิจารณาเป็นแนวทางในการจัดทำโครงการอื่นต่อไป

2) ตัวแบบเชิงตรรกะ (Logic Model) (อ้างใน วัฒนา, 2553)

ตัวแบบ Logic Model เป็นวิธีการสื่อที่เป็นระบบ และเห็นภาพได้ชัดเจนที่นำเสนอความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรในการปฏิบัติงานของแผนงาน การจัดทำกิจกรรมและการเปลี่ยนแปลงหรือผลงานที่ต้องการบรรลุผลสำเร็จ (W.K. Kellogg Foundation, 2004:p1)

ตัวแบบ Logic Model มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่

(1) ทรัพยากร (Resources) ชนิดต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ การจัดการองค์การ และชุมชน ที่แผนงานสามารถจัดหาได้เพื่อดำเนินงาน หรือที่เรียกว่า ปัจจัยนำเข้า (Inputs)

(2) กิจกรรมของแผนงาน (Program Activities) เป็นสิ่งที่แผนงานจัดทำ โดยใช้ทรัพยากรกิจกรรมเป็นทั้งกระบวนการ เครื่องมือ เหตุการณ์ เทคโนโลยี และการกระทำที่เป็นส่วนที่แผนงานตั้งใจจะทำ กิจกรรมการพัฒนานี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง หรือผลงานที่ต้องการบรรลุผลสำเร็จ ได้แก่ ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ (Outputs Outcomes และ Impacts)

(3) ผลผลิต (Outputs) เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการจัดกิจกรรมของแผนงาน และอาจครอบคลุมถึง ประเภท ระดับ และเป้าหมายของการให้บริการ ที่ส่งมอบของแผนงาน

(4) ผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้ ทักษะ สถานภาพ และระดับของหน้าที่การงานของผู้มีส่วนร่วมในแผนงาน ผลลัพธ์ระยะสั้นวัดได้ภายใน 1-3 ปี ผลลัพธ์ระยะยาววัดได้ภายใน 4-6 ปี และนำไปสู่ผลกระทบได้ภายใน 7-10 ปี

(5) ผลกระทบ (Impacts) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งใจ และไม่ตั้งใจที่เกิดขึ้นในองค์การ ชุมชน หรือระบบ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการจัดทำกิจกรรมของแผนงานที่ปรากฏในช่วง 7-10 ปี ของการดำเนินงานตามแผนงาน ซึ่งโดยปกติมักจะทำการประเมินผลกระทบเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาของแผนงาน

ตัวแบบ Logic Model ถือเป็นทฤษฎีหนึ่ง ที่นักประเมินผลเรียกว่า ทฤษฎีแผนงาน (Program Theory) เพราะฉะนั้นการอธิบายกระบวนการทำงานของแผนงานที่เป็นปัจจัย ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดแผนงาน

3) เครื่องมือการวัดข้อมูลเชิงปริมาณ

Dr. Rensis Likert ผู้อำนวยการของ Social Science Research Center ของมหาวิทยาลัยมิชิแกนได้คิดค้นเครื่องมือการวัดข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นวิธีการวัดตัวแปรที่นิยมใช้กันทั่วไปในงานวิจัย วิธีการที่ได้มาซึ่งเครื่องมือวัดของ Likert มีขั้นตอนการปฏิบัติ คือ

(1) ผู้วิจัยจะต้องเขียนข้อความหรือคำถามเกี่ยวกับตัวชี้วัดที่ต้องการวัดมาจำนวนหนึ่ง โดยการเขียนให้มีจำนวนคำถามมากกว่าที่ต้องการใช้จริงๆ ประมาณครึ่งหนึ่ง คำถามที่เขียนนั้นให้มีปนๆ กัน ทั้งที่มองในด้านดี และที่มองในด้านไม่ดี แต่ไม่ควรมีคำถามที่มีความหมายกลางๆ

(2) กำหนดระดับของการแสดงความคิดเห็น ในคำถามแต่ละข้อว่าเห็นด้วยหรือไม่ เช่น แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

(3) กำหนดระดับคะแนนของความคิดเห็นแต่ละระดับ ซึ่งโดยทั่วไปมักนิยมที่จะให้คะแนน ดังนี้

สำหรับข้อความที่เป็นบวก (ด้านดี)

- 5 คะแนน สำหรับเห็นด้วยอย่างยิ่ง
- 4 คะแนน สำหรับเห็นด้วย
- 3 คะแนน สำหรับไม่แน่ใจ
- 2 คะแนน สำหรับไม่เห็นด้วย
- 1 คะแนน สำหรับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

สำหรับข้อความที่เป็นลบ (ด้านไม่ดี)

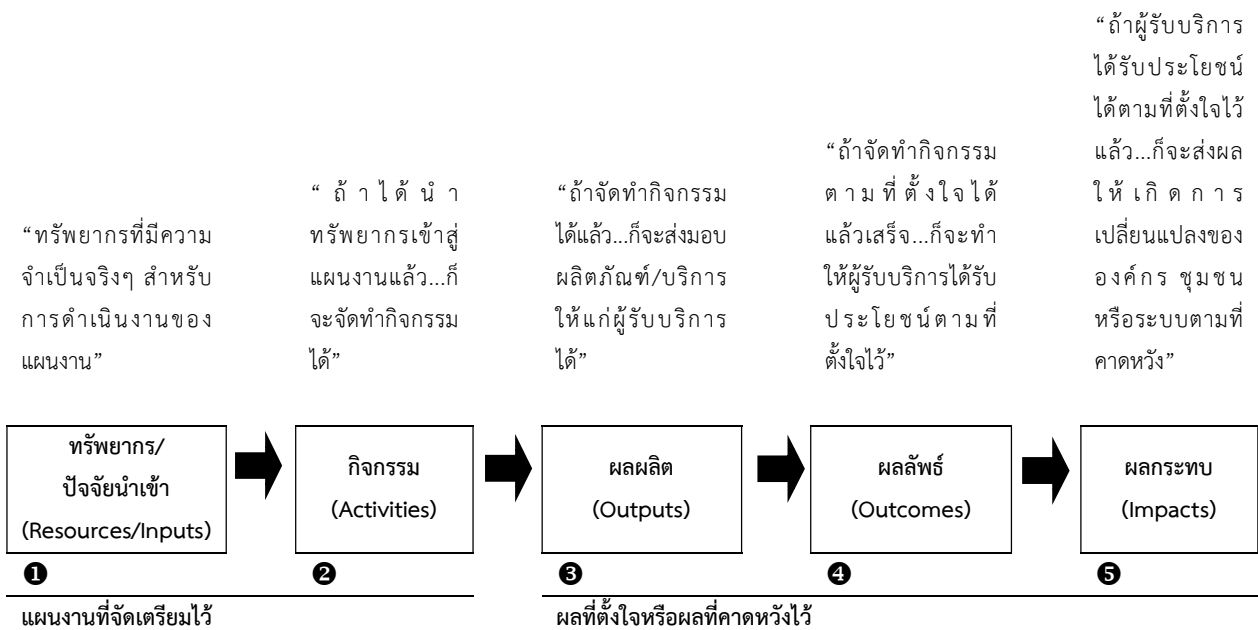
- 1 คะแนน สำหรับเห็นด้วยอย่างยิ่ง
- 2 คะแนน สำหรับเห็นด้วย
- 3 คะแนน สำหรับไม่แน่ใจ
- 4 คะแนน สำหรับไม่เห็นด้วย
- 5 คะแนน สำหรับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

หรือจะกำหนดคะแนนเป็น 4 3 2 1 0 ก็ได้เช่นกัน แต่ควรระวังเอาไว้เสมอว่าสำหรับคำถามที่มองในด้านดีคะแนนที่ตอบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง ควรจะเรียงลำดับคะแนนมากไปหาน้อย เช่น 4 3 2 1 0 แต่ถ้าข้อความนั้นเป็นการมองในด้านไม่ดี คะแนนที่กำหนดให้จะต้องมีทิศทางกลับกัน คือ คนที่ตอบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่งเรื่อยมาจนถึงไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ควรได้คะแนนเรียงจากน้อยไปหามากตามลำดับ คือ 0 1 2 3 4 เป็นต้น ต่อจากนั้นก็มากำหนดเกณฑ์คะแนนเป็นช่วงๆ ซึ่งมีวิธีคำนวณหาช่วงของคะแนนได้ดังนี้

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{\text{คะแนนมาก} - \text{คะแนนน้อย}}{\text{จำนวนระดับ}}$$

โดยที่
 คะแนนมาก คือ คะแนนที่กำหนดมากที่สุดตามแบบสอบถามเท่ากับ 5 คะแนน
 คะแนนน้อย คือ คะแนนที่กำหนดน้อยที่สุดตามแบบสอบถามเท่ากับ 1 คะแนน
 จำนวนระดับ คือ กำหนดระดับการวัดไว้ 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง/
 ไม่เห็นด้วย/ไม่แน่ใจ/เห็นด้วย/เห็นด้วยอย่างยิ่ง (หรือจะกำหนดเป็น น้อย/ค่อนข้างน้อย/ปานกลาง/
 ค่อนข้างมาก/มาก)

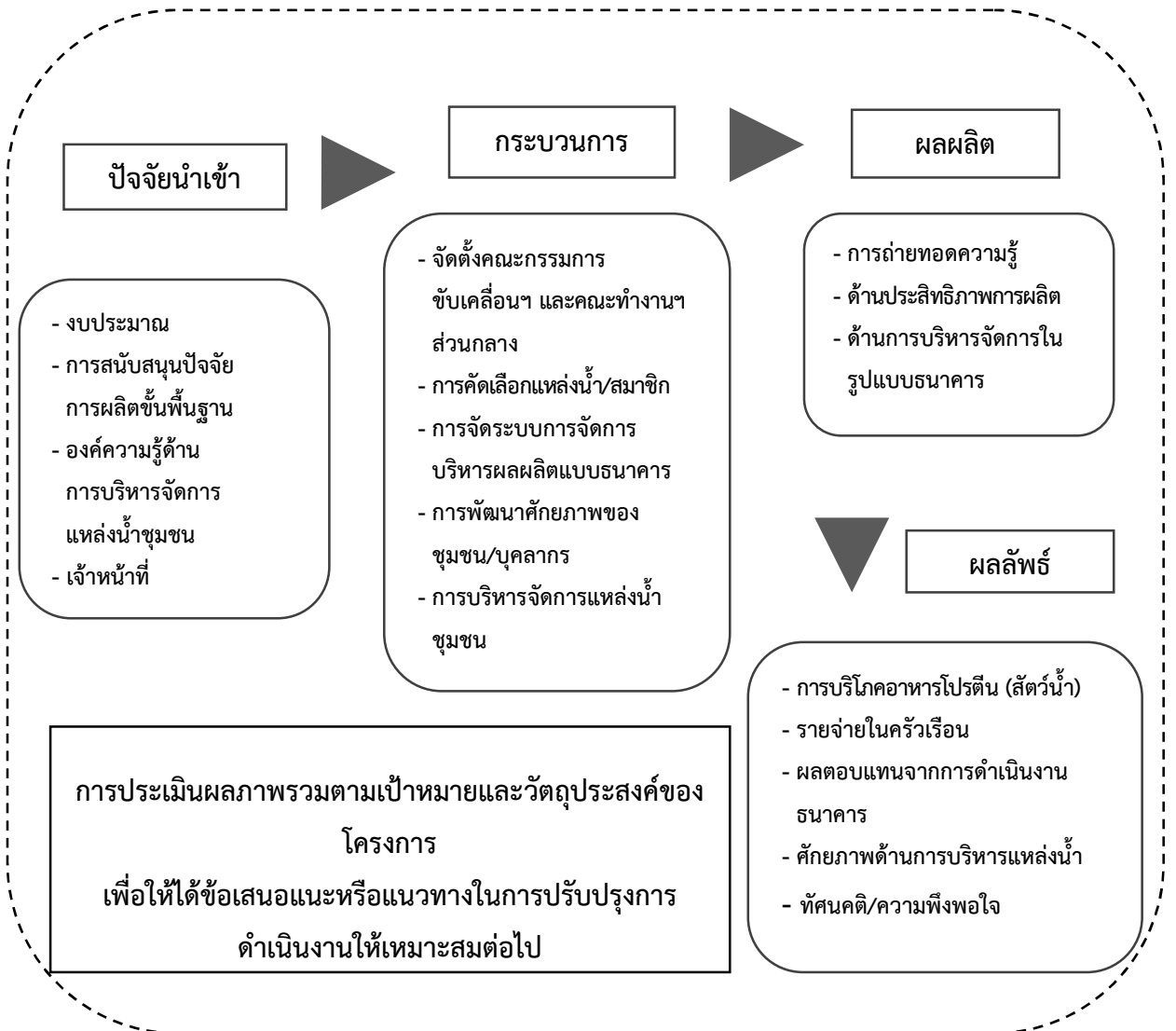
ในการกำหนดระดับคะแนน สามารถกำหนดได้หลายระดับ เช่น 3 ระดับ 4 ระดับขึ้นอยู่กับ
 ผู้ประเมินผลจะกำหนด ซึ่งวิธีการคำนวณค่าคะแนนก็จะปฏิบัติเหมือนกับตัวอย่างข้างต้น

ภาพที่ 2.1 แบบจำลองโลจิก (Logic Model)

ที่มา: W.K. Kellogg Foundation, 2004: p3

2.4.3 กรอบแนวคิดในการประเมินผล

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการประเมินผลธนาคารผลผลิตเกษตรกรด้านการประมง
ที่มา: จากการศึกษา

2.5 วิธีการประเมินผล

2.5.1 รูปแบบการประเมินผล ใช้แนวคิดตามแบบจำลองโลจิก (Logic Model) เป็นรูปแบบการประเมินผล ในด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) โดยคำนึงถึงระยะเวลา และกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนของโครงการ

2.5.2 ประเภทการประเมินผล เป็นแบบการประเมินผลระหว่างการดำเนินโครงการ (Ongoing Evaluation) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และนำไปใช้ประยุกต์ในการจัดทำโครงการอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันได้

2.5.3 แผนแบบการประเมินผล การประเมินผลครั้งนี้เป็นเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับเป้าหมายของโครงการที่กำหนด และเปรียบเทียบผลลัพธ์ก่อน - หลังมีโครงการ

2.5.4 ประเด็นและตัวชี้วัด

จากกรอบแนวคิดของการประเมินผลที่นำมาประยุกต์ใช้ ได้สร้างเป็นประเด็นที่ต้องการประเมิน และตัวชี้วัด (ตารางที่ 1.1) ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ประเด็น ตัวชี้วัด ของการประเมินผลโครงการ

ประเด็น	ตัวชี้วัด
1) ปัจจัยนำเข้า (Inputs)	
1.1 งบประมาณ	- จำนวนงบประมาณที่ใช้จ่าย - ร้อยละของความทันเวลาของงบประมาณที่ได้รับ
1.2 การสนับสนุนปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐาน	- ปริมาณปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานที่สนับสนุน
1.3 หลักสูตร	- จำนวนหลักสูตรที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการฯ และสมาชิกชุมชน
1.4 เจ้าหน้าที่	- ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินโครงการ
2) กระบวนการ (Process)	
2.1 การจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนฯ คณะทำงาน โครงการส่วนกลาง/ภูมิภาค	- จำนวนการจัดตั้งคณะกรรมการฯ/คณะทำงานตามแผนที่กำหนด - จำนวนครั้งของการประชุมคณะกรรมการฯ/คณะทำงานที่จัดตั้ง
2.2 การคัดเลือกแหล่งน้ำ / สมาชิก	- จำนวนแหล่งน้ำชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ - จำนวนสมาชิกชุมชนที่ร่วมโครงการ
2.3 การจัดระบบการจัดการบริหารผลผลิตแบบธนาคาร	- จำนวนแหล่งน้ำชุมชนที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการธนาคาร - ร้อยละของแหล่งน้ำชุมชนที่มีการจัดระบบการจัดการผลผลิตแบบธนาคาร (ลงหุ้น แลกเปลี่ยนยืมคืน และแบ่งปันผลประโยชน์) - ร้อยละของแหล่งน้ำชุมชนที่มีการจัดทำเวทีชุมชน
2.4 การพัฒนาศักยภาพของชุมชน/บุคลากร	- จำนวนครั้งในการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่คณะกรรมการธนาคาร และสมาชิกชุมชน

ตารางที่ 2.1 ประเด็น ตัวชี้วัด ของการประเมินผลโครงการ (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด
2.5 การบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละของแหล่งน้ำชุมชนที่ได้รับการพัฒนา (ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ อนุบาลปลาก่อนปล่อย และให้อาหารเพิ่ม) - ร้อยละของแหล่งน้ำชุมชนที่ได้รับการฟื้นฟู (เสริมสร้างอาหารธรรมชาติ สร้างที่หลบซ่อน และการจัดการระดับน้ำ) - ร้อยละของแหล่งน้ำชุมชนที่ดำเนินการตามแผน (กำหนดชนิดและขนาดเครื่องมือจับ และกำหนดช่วงเวลาจับ)
3) ผลผลิต (Outputs)	
3.1 การถ่ายทอดความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละของคณะกรรมการธนาคาร และสมาชิกชุมชนที่ได้รับการอบรม - ร้อยละของคณะกรรมการธนาคาร และสมาชิกชุมชนที่นำความรู้ไปประยุกต์ใช้
3.2 ด้านประสิทธิภาพการผลิต	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละของแหล่งน้ำชุมชนที่มีปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น
3.3 ด้านการบริหารจัดการในรูปแบบธนาคาร	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนแหล่งน้ำชุมชนที่ดำเนินการในรูปแบบธนาคารผลิตเกษตรด้านการประมงอย่างต่อเนื่อง - ปริมาณปัจจัยการผลิตที่ให้ยืม/รับคืน
4) ผลลัพธ์ (Outcomes)	
4.1 การบริโภคอาหารโปรตีน (สัตว์น้ำ)	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละของสมาชิกชุมชนที่มีอาหารโปรตีน (สัตว์น้ำ) บริโภคเพียงพอ - ปริมาณอาหารโปรตีน (สัตว์น้ำ) ที่สมาชิกในครัวเรือนบริโภค - มูลค่าสัตว์น้ำที่สมาชิกบริโภคเพิ่มขึ้น
4.2 ด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน	<ul style="list-style-type: none"> - รายจ่ายในครัวเรือนลดลง (บริโภคโปรตีนจากสัตว์น้ำ) - รายได้เฉลี่ยจากการจับสัตว์น้ำในแหล่งน้ำชุมชนไปจำหน่าย

ตารางที่ 2.1 ประเด็น ตัวชี้วัด ของการประเมินผลโครงการ (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด
4.3 ศักยภาพด้านการบริหารแหล่งน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ร้อยละของสมาชิกที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งน้ำ - ร้อยละของแหล่งน้ำชุมชนที่มีข้อพิพาทในการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำลดลง - ร้อยละของแหล่งน้ำชุมชนที่มีการดำเนินการต่อเนื่อง - ร้อยละของสมาชิกที่มีการใช้บริการแหล่งน้ำชุมชนอย่างต่อเนื่อง
4.4 ทศนคติ/ความพึงพอใจ	<ul style="list-style-type: none"> - ระดับความต้องการของสมาชิกในการใช้บริการแหล่งน้ำชุมชน - ระดับความพึงพอใจของคณะกรรมการธนาคารและสมาชิกชุมชนต่อโครงการ (การจัดสรรงบประมาณ ปัจจัยการผลิต การถ่ายทอดความรู้ การใช้บริการ และการบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชน) - ระดับความรู้ของคณะกรรมการธนาคาร เจ้าหน้าที่ และสมาชิกชุมชนหลังได้รับการอบรม

ที่มา: จากการศึกษา

2.5.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ชนิด ได้แก่

1) วิธีการรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ และแบบสอบถามเจ้าหน้าที่กรมประมง เอกสารวิชาการโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรกรด้านการประมง และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย

2.1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ คณะกรรมการธนาคาร และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการที่ได้รับการจัดตั้งในปี 2560 จำนวนทั้งหมด 20 แห่ง โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กำหนดขนาดตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1.1) กำหนดจังหวัด/ธนาคารตัวอย่าง ด้วยการสุ่มจังหวัดที่มีการจัดตั้งธนาคารในปี 2560 โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 50 ได้จังหวัดตัวอย่าง 10 จังหวัด ดังนี้ ภาคเหนือ 4 จังหวัด คือ เชียงราย พะเยา ลำพูน และตาก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 จังหวัด คือ อุตรธานี ขอนแก่น นครราชสีมา ร้อยเอ็ด บึงกาฬ และยโสธร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายแบบไม่ใส่คืน (Simple Random Sampling without Replacement)

2.1.2) ขนาดตัวอย่างสมาชิกชุมชน สุ่มจากจังหวัดตัวอย่าง ใช้เกณฑ์ร้อยละ 30 ของสมาชิกชุมชนที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 600 ราย ได้จำนวนตัวอย่าง 180 ราย โดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย แบบไม่ใส่คืน (Simple Random Sampling without Replacement)

2.1.3) คณะกรรมการแหล่งน้ำชุมชนของธนาคารตัวอย่าง ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์คณะกรรมการแหล่งน้ำแต่ละแห่งพร้อมกันเป็นกลุ่ม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ คณะกรรมการแหล่งน้ำแห่งละ 1 ชุด รวม 10 ชุด

2.1.4) เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการของจังหวัดตัวอย่าง จังหวัดละ 1 ราย รวม 10 ราย

2.2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมจากเอกสารรายงานความก้าวหน้าโครงการของกรมประมง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.5.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis)

เป็นวิธีสร้างข้อสรุปผลการประเมินจากการวิเคราะห์ข้อมูลหรือเนื้อหาที่ไม่ใช่ข้อมูลตัวเลข หรือสถิติ โดยการจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูล การเปรียบเทียบเหตุการณ์ การวิเคราะห์ส่วนประกอบ การวิเคราะห์ แบบอุปนัย และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสาร เป็นต้น

2) การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) แบ่งการวิเคราะห์ที่ได้ดังนี้

2.1) การวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เช่น ค่าผลรวม ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ เป็นต้น โดยแจกแจงความถี่ จัดกลุ่มประเภทข้อมูล แล้วนำเสนอ ในรูปตาราง แผนภูมิ เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือเป้าหมายของโครงการ หรือเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นก่อน และหลังโครงการ

2.2) การวิเคราะห์ความพึงพอใจรวมทั้งความคิดเห็นของเกษตรกรโดยใช้มาตราวัด แบบลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

กำหนดระดับค่าคะแนนออกเป็น 5 ระดับ เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ช่วงคะแนนเฉลี่ย $= (5-1)/5 = 0.80$ จากนั้นนำช่วงคะแนนไปกำหนดระดับความสำเร็จตั้งแต่ 1 ถึง 5 ดังนี้

ค่าคะแนน	ผลการประเมินผล
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด
1.81 – 2.60	น้อย
2.61 – 3.40	ปานกลาง
3.41 – 4.20	มาก
4.21 – 5.00	มากที่สุด

2.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินผล

2.6.1 ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในการดำเนินงานต่อไป

2.6.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการประเมินผลไปใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรต่อไป

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายของโครงการ

3.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรสมาชิก

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปจากเกษตรกรตัวอย่างที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรกรด้านการประมง ปี 2560 ในพื้นที่ 20 จังหวัด ได้แก่ ลำปาง เชียงราย ลำพูน ตาก พะเยา กำแพงเพชร อุตรดิตถ์ สกลนคร นครราชสีมา ขอนแก่น อุตรธานี ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ นครพนม บุรีรัมย์ บึงกาฬ มุกดาหาร ยโสธร และอำนาจเจริญ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษา

เกษตรกรสมาชิก ร้อยละ 51.54 เป็นเพศชาย และร้อยละ 48.46 เป็นเพศหญิง เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.77 รองลงมาร้อยละ 27.69 มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 26.15 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 4.62 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี และร้อยละ 0.77 มีอายุระหว่าง 18 - 30 ปี โดยเกษตรกรจบการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.85 รองลงมาร้อยละ 19.23 จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 10.77 จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 3.85 ไม่ได้ศึกษา ร้อยละ 1.54 จบระดับปริญญาตรี และ ร้อยละ 0.77 จบระดับอนุปริญญา/ปวส. (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษา

รายการ	ร้อยละ
1. เพศ	
1.1 ชาย	51.54
1.2 หญิง	48.46
2. อายุ	
2.1 อายุระหว่าง 18 - 30 ปี	0.77
2.2 อายุระหว่าง 31 - 40 ปี	4.62
2.3 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี	26.15
2.4 อายุระหว่าง 51 - 60 ปี	40.77
2.5 อายุ 60 ปี ขึ้นไป	27.69
3. ระดับการศึกษา	
3.1 ไม่ได้ศึกษา	3.85
3.2 ประถมศึกษา	63.85
3.3 มัธยมศึกษาตอนต้น	10.77
3.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	19.23
3.5 อนุปริญญา/ปวส.	0.77
3.6 ปริญญาตรี	1.54

ที่มา: จากการสำรวจ

3.1.2 อาชีพหลักของเกษตรกรสมาชิก

เกษตรกรที่เป็นสมาชิกธนาคารประกอบอาชีพทำนามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.69 รองลงมา มีอาชีพทำสวน คิดเป็นร้อยละ 18.46 มีอาชีพทำไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.54 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และค้าขายในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 3.85 มีอาชีพการทำปศุสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 3.08 และทำประมง คิดเป็นร้อยละ 1.54 (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 อาชีพหลักของเกษตรกรสมาชิก

รายการ	ร้อยละ
1. ทำนา	57.69
2. ทำสวน	18.46
3. ทำไร่	11.54
4. รับจ้างทั่วไป	3.85
5. ค้าขาย	3.85
6. ปศุสัตว์	3.08
7. ประมง	1.54

ที่มา: จากการสำรวจ

3.1.3 รายได้หลักของเกษตรกรสมาชิก

เกษตรกรสมาชิกมีรายได้จากภาคการเกษตร เฉลี่ย 90,919.35 บาท/ปี/ครัวเรือน และมีรายได้จากการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 74,045.56 บาท/ปี/ครัวเรือน เกษตรกรมีรายได้รวมเฉลี่ย 164,964.91 บาท/ปี/ครัวเรือน (ตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.3 รายได้หลักของเกษตรกรสมาชิก

รายการ	หน่วย : บาท/ปี/ครัวเรือน
	เฉลี่ย
1. รายได้จากภาคเกษตร	90,919.35
2. รายได้จากนอกภาคการเกษตร	74,045.56
รวม	164,964.91

ที่มา: จากการสำรวจ

3.1.4 แหล่งน้ำในการทำเกษตร

เกษตรกรที่เป็นสมาชิกธนาคารร้อยละ 50.00 ใช้น้ำฝนในการทำเกษตร รองลงมา ร้อยละ 26.92 ใช้น้ำจากสระของตัวเอง ร้อยละ 23.85 ใช้น้ำจากคลองธรรมชาติ ร้อยละ 13.85 ใช้น้ำจากแหล่งน้ำอื่น ๆ เช่น หนองน้ำ ประปาหมู่บ้าน และอ่างเก็บน้ำ เป็นต้น และใช้น้ำจากบ่อบาดาล และคลองชลประทานในสัดส่วนที่เท่ากันคือ ร้อยละ 8.46 (ตารางที่ 3.4)

ตารางที่ 3.4 แหล่งน้ำในการทำเกษตร

แหล่งน้ำในการทำเกษตร	ร้อยละ
1. น้ำฝน	50.00
2. สระขุดเอง	26.92
3. คลองธรรมชาติ	23.85
4. บ่อบาดาล	8.46
5. ชลประทาน	8.46
6. อื่น ๆ	13.85

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

3.1.5 การเข้าร่วมโครงการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ของเกษตรกรสมาชิก

จากการสอบถามเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกรเคยเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 42.31 โดยเกษตรกรเคยเข้าร่วมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา ร้อยละ 29.09 เคยเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ร้อยละ 23.64 เคยเข้าร่วมโครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่ ร้อยละ 21.82 เคยเข้าร่วมโครงการ 9101 ตามรอยเท้าพ่อ ภายใต้ร่มพระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน ร้อยละ 16.36 เคยเข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ร้อยละ 1.82 เคยเข้าร่วมโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ส่วนเกษตรกรร้อยละ 57.69 ไม่เคยเข้าร่วมโครงการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ตารางที่ 3.5)

ตารางที่ 3.5 การเข้าร่วมโครงการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ของเกษตรกรสมาชิก

การเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ	ร้อยละ
1. ไม่เคยเข้าร่วม	57.69
2. เคยเข้าร่วม	42.31
2.1 การพัฒนาเกษตรอินทรีย์	40.00
2.2 ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่	29.09
2.3 ส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่	23.64
2.4 โครงการ 9101ฯ	21.82
2.5 โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)	16.36
2.6 Smart Farmer	1.82

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

3.1.6 ประสิทธิภาพในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 29.23 ไม่มีประสิทธิภาพในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื่องจากเกษตรกรจะประกอบอาชีพทำนา ทำสวน และทำไร่ เป็นหลัก ส่วนเกษตรกรสมาชิก ร้อยละ 70.77 มีประสิทธิภาพในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เฉลี่ยร้อยละ 8 ปี (ตารางที่ 3.6)

ตารางที่ 3.6 ประสิทธิภาพในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

รายการ	ร้อยละ
1. ประสิทธิภาพในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	
1.1 ไม่มี	29.23
1.2 มี	70.77
2. ประสิทธิภาพในการเลี้ยง (ปี)	8

ที่มา: จากการสำรวจ

3.1.7 ลักษณะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและพื้นที่เลี้ยงสัตว์น้ำของเกษตรกรสมาชิก

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 67.69 มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อดิน รองลงมาร้อยละ 14.62 มีการเลี้ยงในกระชัง (แหล่งน้ำธรรมชาติ) ร้อยละ 8.46 มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อซีเมนต์ และร้อยละ 5.38 เลี้ยงในกระชัง (แหล่งน้ำตนเอง) โดยมีพื้นที่การเพาะเลี้ยง เฉลี่ยร้อยละ 1.05 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ของเกษตรกรเอง ทั้งหมด เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงปลาหลายชนิดรวมกัน เช่น ปลานิล ปลาตะเพียน ปลาดุก เป็นต้น (ตารางที่ 3.7)

ตารางที่ 3.7 ลักษณะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและพื้นที่เลี้ยงของเกษตรกรสมาชิก

รายการ	หน่วยนับ	เฉลี่ย
1. ลักษณะการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ		
1.1 เลี้ยงในบ่อดิน	ร้อยละ	67.69
1.2 เลี้ยงในกระชัง(แหล่งน้ำธรรมชาติ)	ร้อยละ	14.62
1.3 เลี้ยงในบ่อซีเมนต์	ร้อยละ	8.46
1.4 เลี้ยงในกระชัง(แหล่งน้ำของตนเอง)	ร้อยละ	5.38
2. พื้นที่การเพาะเลี้ยง	(ไร่/ราย)	1.05
3. พื้นที่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ		
3.1 พื้นที่ตนเอง	ร้อยละ	100.00
3.2 พื้นที่เช่า	ร้อยละ	-

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

3.1.8 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

จากการสอบถามด้านแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของเกษตรกรสมาชิก พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนของตนเองอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 95.96 และร้อยละ 4.04 ใช้เงินทุนของตนเองและกู้ยืม โดยเกษตรกรกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.) และกองทุนหมู่บ้านเฉลี่ย 59,800 บาท/ราย อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี (ตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

รายการ	หน่วยนับ	จำนวน
1. แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์น้ำ		100.00
1.1 ทุนตนเองอย่างเดียว	ร้อยละ	95.96
1.2 ทุนตนเองและกู้ยืม	ร้อยละ	4.04
1.3 กู้ยืม	ร้อยละ	-
2. จำนวนเงินกู้	(บาท/ราย)	59,800
3. อัตราดอกเบี้ย	(ร้อยละ/ปี)	7

ที่มา : จากการสำรวจ

3.1.9 แหล่งจำหน่ายผลผลิตสัตว์น้ำของเกษตรกรสมาชิก

จากการสอบถามด้านแหล่งจำหน่ายผลผลิตสัตว์น้ำของเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกรจำหน่ายในหมู่บ้านมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.14 รองลงมาร้อยละ 41.18 เลี้ยงไว้บริโภคเอง ร้อยละ 11.76 จำหน่ายที่ตลาดสดในพื้นที่ และร้อยละ 3.92 มีพ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่น (ตารางที่ 3.9)

ตารางที่ 3.9 แหล่งจำหน่ายผลผลิตสัตว์น้ำของเกษตรกรสมาชิก

รายการ	ร้อยละ
1. ขายในหมู่บ้าน	43.14
2. เลี้ยงไว้บริโภคเอง	41.18
3. ตลาดสดในพื้นที่	11.76
4. พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่น	3.92

ที่มา : จากการสำรวจ

3.1.10 ปัญหาในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของเกษตรกรสมาชิก

จากการสอบถามเกี่ยวกับปัญหาในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของเกษตรกรสมาชิก พบว่าเกษตรกรร้อยละ 34.62 มีปัญหาในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยเกษตรกรมีปัญหาด้านขาดแคลนปัจจัยการผลิตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.56 รองลงมาร้อยละ 46.67 มีปัญหาด้านขาดแคลนพันธุ์สัตว์น้ำที่มีคุณภาพ ร้อยละ 33.33 มีปัญหาด้านองค์ความรู้ในการเพาะเลี้ยงไม่เพียงพอ ร้อยละ 11.11 มีปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาจากภัยธรรมชาติ และสัตว์น้ำเป็นโรค เป็นต้น ส่วนเกษตรกรที่เหลือ ร้อยละ 65.38 ไม่มีปัญหาในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (ตารางที่ 3.10)

ตารางที่ 3.10 ปัญหาในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของเกษตรกรสมาชิก

ปัญหาในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของเกษตรกรสมาชิก	ร้อยละ
1. ไม่มี	65.38
2. มีปัญหา	34.62
2.1 ปัจจัยการผลิต	55.56
2.2 พันธุ์สัตว์น้ำคุณภาพ	46.67
2.3 องค์ความรู้ในการเพาะเลี้ยง	33.33
2.4 อื่น ๆ	11.11

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

อื่น ๆ เช่น ปัญหาจากภัยธรรมชาติ และสัตว์น้ำเป็นโรค เป็นต้น

3.2 ข้อมูลเกษตรกรเกี่ยวกับการเข้าเป็นสมาชิกของธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง

3.2.1 เกษตรกรสมาชิกได้เข้าร่วมรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

จากการสอบถามเกี่ยวกับการเข้าร่วมรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินโครงการของเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 96.92 เข้าร่วมรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ โดยเกษตรกรมีความเข้าใจในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 23.02 ระดับค่อนข้างมาก ร้อยละ 40.48 และระดับปานกลางร้อยละ 36.50 ซึ่งเกษตรกรสมาชิกได้เข้าร่วมรับฟังคำชี้แจงการดำเนินโครงการฯ เฉลี่ย 4 ครั้งต่อปี และเกษตรกรร้อยละ 3.08 ไม่เคยเข้าร่วม เนื่องจากติดธุระจึงส่งคนอื่นมาประชุมแทน (ตารางที่ 3.11)

ตารางที่ 3.11 การเข้าร่วมรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินโครงการของเกษตรกรสมาชิก

รายการ	หน่วยนับ	จำนวน
1. เข้าร่วมรับฟังคำชี้แจงโครงการ	ร้อยละ	96.92
1.1 ระดับความเข้าใจ		
1) มาก	ร้อยละ	23.02
2) ค่อนข้างมาก	ร้อยละ	40.48
3) ปานกลาง	ร้อยละ	36.50
4) ค่อนข้างน้อย	ร้อยละ	0.00
5) น้อย	ร้อยละ	0.00
1.2 จำนวนการเข้าร่วมรับฟังคำชี้แจง	(ครั้ง/ปี)	4
2. ไม่เคยเข้าร่วม	ร้อยละ	3.08

ที่มา: จากการสำรวจ

3.2.2 การดำเนินกิจกรรมร่วมกับธนาคารฯของเกษตรกรสมาชิก

จากการสอบถามเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 67.69 มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกับธนาคารฯอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกษตรกรร้อยละ 79.55 มีแหล่งบริโภคอาหารโปรตีนประเภทสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น รองลงมาร้อยละ 42.05 ต้นทุนด้านอาหารสัตว์น้ำลดลงเนื่องจากสามารถซื้อปลาได้ราคาถูกกว่าท้องตลาด ร้อยละ 21.59 มีรายได้จากการจับสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นเนื่องจากการจับสัตว์น้ำจากแหล่งน้ำไปจำหน่าย ร้อยละ 7.95 ต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้เลี้ยงสัตว์น้ำลดลง ร้อยละ 4.55 ผลผลิตสัตว์น้ำที่ผลิตได้เพิ่มขึ้น และ ร้อยละ 3.41 ต้นทุนลดลงจากการที่ธนาคารฯให้ยืมพ่อแม่พันธุ์สัตว์น้ำ ส่วนเกษตรกรร้อยละ 32.31 ไม่ได้ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องจากไม่ได้ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (ตารางที่ 3.12)

ตารางที่ 3.12 การดำเนินกิจกรรมร่วมกับธนาคารฯของเกษตรกรสมาชิก

รายการ	ร้อยละ
1. ไม่ได้ดำเนินกิจกรรม	32.31
2. มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	67.69
2.1 มีแหล่งบริโภคอาหารโปรตีน(สัตว์น้ำ)เพิ่มขึ้น	79.55
2.2 ต้นทุนด้านอาหารสัตว์น้ำลดลง	42.05
2.3 มีรายได้จากการจับสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น	21.59
2.4 ต้นทุนด้านแรงงานที่ใช้เลี้ยงลดลง	7.95
2.5 ผลผลิตสัตว์น้ำที่ผลิตได้เพิ่มขึ้น	4.55
2.6 ต้นทุนลดลงจากการมีพ่อแม่พันธุ์สัตว์น้ำของ	3.41

ธนาคาร

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

บทที่ 4 ผลการประเมิน

การประเมินผลโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมงเป็นการประเมินผลในระหว่าง การดำเนินโครงการ (Ongoing Evaluation) หลังจากที่ได้มีการดำเนินโครงการได้ระยะหนึ่ง เพื่อทราบ ความก้าวหน้าหรือปัญหาในการดำเนินโครงการ เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหาดำเนินงานตาม โครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งจะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดโครงการล้มเหลว นอกจากนี้บทเรียนที่ได้ยังสามารถนำไปใช้ในการจัดทำโครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันได้ จะประเมินผลได้ (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) ในเบื้องต้น มีเป้าหมายจะดำเนินการจัดตั้งธนาคาร 20 แห่ง ใน 20 จังหวัดน่าน

4.1 ปัจจัยนำเข้า (Inputs)

4.1.1 งบประมาณ

โครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง ปี 2560 ได้รับงบประมาณในการดำเนินงาน จัดตั้งธนาคารทั้งหมด จำนวน 7,460,000 บาท เบิกจ่ายงบประมาณแล้ว จำนวน 7,266,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 97.40 ของงบประมาณที่ได้รับ โดยแบ่งเป็นงบดำเนินงาน 3,806,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 95.15 ของงบประมาณที่ได้รับ 4,000,000 บาท และงบเงินอุดหนุน จำนวน 3,460,000 บาท ซึ่งมีการเบิกจ่าย งบประมาณครบตามเป้าหมาย (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 งบประมาณที่ได้รับเพื่อดำเนินงานธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง

รายการ	งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร (บาท)		ร้อยละ
	เป้าหมาย	ผล	
1. งบประมาณโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง			
1.1 งบดำเนินงาน	4,000,000	3,806,000	95.15
1.2 งบเงินอุดหนุน	3,460,000	3,460,000	100.00
รวม	7,460,000	7,266,000	97.40

ที่มา: กรมประมง (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2560)

4.1.2 การสนับสนุนปัจจัยการผลิต

กรมประมงได้มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตเป็นพันธุ์สัตว์น้ำ ได้แก่ กุ้งก้ามกราม ปลานิล ปลายี่สกเทศ ปลาจิ้น ปลาไน ปลาดุก ปลาช่อน ปลาบู่ ปลาสร้อยขาว และปลาสวาย จำนวน 3,570,000 ตัว คิดเป็นร้อยละ 178.50 ของเป้าหมาย นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุน อาหารสัตว์น้ำ วัสดุล้อมขังสัตว์น้ำ และ อุปกรณ์การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำประจำธนาคาร ในปริมาณที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสภาพแหล่งน้ำชุมชน (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 การสนับสนุนปัจจัยการผลิต

รายการ	หน่วยนับ	เป้าหมาย	ผล	ร้อยละ
3. การสนับสนุนปัจจัยการผลิต	ล้านตัว	2	3.57	178.50

ที่มา: กรมประมง (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2560)

4.1.3 หลักสูตร

เจ้าหน้าที่จากกรมประมงได้มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรสมาชิกโดยหลักสูตรที่ใช้อบรมถ่ายทอดความรู้จำนวน 6 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรการบริหารจัดการแหล่งน้ำ การสร้างอาหารธรรมชาติในแหล่งน้ำ การอนุบาลสัตว์น้ำ การสร้างกระชังในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การป้องกันโรคสัตว์น้ำ และการจัดทำบัญชี

4.1.4 ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่

จากการสอบถามเจ้าหน้าที่กรมประมงในพื้นที่ พบว่า แหล่งน้ำชุมชนร้อยละ 90 มีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบดูแลแหล่งน้ำเพียงพอ ส่วนแหล่งน้ำชุมชนร้อยละ 10 มีจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ควรแก้ไขโดยให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ช่วยดำเนินงานและบริหารจัดการภายในแหล่งน้ำชุมชน (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่

ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่	ร้อยละ
1.1 เพียงพอ	90.00
1.2 ไม่เพียงพอ	10.00

ที่มา : จากการสำรวจ

4.2 กระบวนการ (Process)

4.2.1 การจัดตั้งคณะทำงานโครงการฯ

ในการดำเนินโครงการมีการแต่งตั้งคณะทำงานโครงการฯแล้ว จำนวน 1 ชุดประกอบด้วยคณะทำงานจำนวน 43 ราย คิดเป็นร้อยละ 107.50 ของเป้าหมาย 40 ราย โดยมีรองอธิบดีกรมประมง เป็นประธานคณะทำงานโครงการฯ และมีหัวหน้ากลุ่มวิจัยเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชุมชน กองวิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดเป็นเลขานุการ มีการจัดประชุมคณะทำงานและเจ้าหน้าที่โครงการเพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการแล้ว จำนวน 1 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 65 ราย คิดเป็นร้อยละ 108.33 ของเป้าหมาย 60 ราย จัดประชุมคณะทำงานและเจ้าหน้าที่โครงการเพื่อรายงานความก้าวหน้าและสรุปผลการดำเนินโครงการ จำนวน 3 ครั้ง ครบตามเป้าหมาย โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 207 ราย คิดเป็นร้อยละ 115 ของเป้าหมาย 180 ราย (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 การจัดตั้งคณะทำงานโครงการฯ

รายการ	หน่วยนับ	เป้าหมาย	ผล	ร้อยละ
1. แต่งตั้งคณะทำงานโครงการ	ชุด/ราย	1/40	1/43	100.00/107.50
2. ประชุมคณะทำงานและเจ้าหน้าที่โครงการฯเพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการ	ครั้ง/ราย	1/60	1/65	100.00/108.33
3. ประชุมคณะทำงานโครงการติดตามผลการดำเนินงาน	ครั้ง/ราย	3/180	3/207	100/115

ที่มา : กรมประมง (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2560)

4.2.2 การประชาสัมพันธ์โครงการ

1) การรับทราบข่าวสารโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรกรด้านการประมง

เกษตรกรสมาชิกทุกรายทราบข่าวสารโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรกรด้านการประมงจากสื่อบุคคล โดยเกษตรกรทราบข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ประมงจังหวัด/ประมงอำเภอ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.54 รองลงมาร้อยละ 58.46 ทราบจากผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 3.85 ทราบจากเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง และร้อยละ 1.54 ทราบจากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลจากการรับทราบข่าวสารของเกษตรกรสมาชิกทำให้ทราบว่าในการดำเนินงานครั้งต่อไป โครงการควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงให้กับเกษตรกรมากขึ้น (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 การรับทราบข่าวสารโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรกรด้านการประมง

การทราบข่าวสารของเกษตรกรสมาชิก	ร้อยละ
1. สื่อบุคคล	100.00
1.1 เจ้าหน้าที่ประมงจังหวัด/อำเภอ	71.54
1.2 ผู้นำท้องถิ่น	58.46
1.3 เพื่อนบ้าน/ญาติพี่น้อง	3.85
1.4 เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล	1.54
2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์	-
3. สื่อสิ่งพิมพ์	-

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

2) การรับรู้/รับทราบเกี่ยวกับธนาคารสินค้าเกษตรอื่น ๆ ของเกษตรกรสมาชิก

จากการสอบถามเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 60.77 ทราบหรือรู้จักธนาคารสินค้าเกษตรอื่น ๆ โดยเกษตรกรทราบ/รู้จักธนาคารปุ๋ยอินทรีย์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.56 รองลงมา ร้อยละ 60.76 ทราบ/รู้จักธนาคารโค-กระบือ ร้อยละ 37.97 ทราบ/รู้จักธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ร้อยละ 11.39 ทราบ/รู้จักธนาคารโคนมทดแทน ร้อยละ 5.06 ทราบ/รู้จักธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร

ร้อยละ 2.53 ทราบ/รู้จักธนาคารปัจจัยการผลิตหม่อนไหม ส่วนเกษตรกรร้อยละ 39.23 ไม่ทราบ/ไม่รู้จักธนาคารสินค้าเกษตรประเภทอื่น ๆ (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 การทราบ/รู้จักธนาคารสินค้าเกษตรอื่น ๆ

การทราบ/รู้จักธนาคารสินค้าเกษตรอื่น ๆ	ร้อยละ
1. ไม่ทราบ/ไม่รู้จัก	39.23
2. ทราบ/รู้จัก	60.77
2.1 ธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	64.56
2.2 ธนาคารโค-กระบือ	60.76
2.3 ธนาคารเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน	37.97
2.4 ธนาคารโคนมทดแทน	11.39
2.5 ธนาคารข้าวสถาบันเกษตรกร	5.06
2.6 ธนาคารปัจจัยการผลิตหม่อนไหม	2.53

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.2.3 การคัดเลือกแหล่งน้ำ/สมาชิก

กรมประมง ได้ดำเนินการคัดเลือกแหล่งน้ำชุมชนและรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการแล้ว โดยดำเนินการคัดเลือกแหล่งน้ำเป้าหมายแล้ว จำนวน 20 แห่ง ครบตามเป้าหมาย มีสมาชิกชุมชนเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 1,583 ราย คิดเป็นร้อยละ 263.83 ของเป้าหมาย (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 การคัดเลือกแหล่งน้ำ/สมาชิก

รายการ	หน่วยนับ	เป้าหมาย	ผล	ร้อยละ
1. คัดเลือกแหล่งน้ำเป้าหมาย	แห่ง	20	20	100
2. สมาชิกชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ	ราย	600	1,583	263.83

ที่มา : กรมประมง (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2560)

4.2.4 การจัดระบบการจัดการบริหารผลผลิตแบบธนาคารของแหล่งน้ำชุมชน

1) การจัดระบบการจัดการบริหารผลผลิตแบบธนาคาร

มีการแต่งตั้งคณะกรรมการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง จำนวน 20 ชุด ตามจำนวนแหล่งน้ำชุมชนเป้าหมาย โดยคณะกรรมการแต่ละชุดมีองค์ประกอบเฉลี่ยชุดละ 17 คน รวมมีจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 340 ราย คิดเป็นร้อยละ 154.54 ของเป้าหมายที่มีคณะกรรมการเป็นองค์ประกอบชุดละ 11 ราย แหล่งน้ำชุมชนที่มีการจัดระบบการจัดการผลผลิตแบบธนาคาร 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30 ของเป้าหมาย 20 แห่ง เนื่องจากบางแหล่งน้ำมีพื้นที่ขนาดใหญ่ น้ำลึก และอาหารธรรมชาติไม่เพียงพอต่อสัตว์น้ำทำให้สัตว์น้ำในแหล่งน้ำยังไม่ได้ขนาด

2) การบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชน

ด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชน แบ่งเป็นการเตรียมแหล่งน้ำเพิ่มอาหารธรรมชาติ ดำเนินการแล้ว 20 แห่ง ครบตามเป้าหมาย มีการขังวัดขนาด และอนุบาลลูกปลาก่อนปล่อย ดำเนินการ 18 ครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 90 ของเป้าหมาย และการติดตามการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ ดำเนินการ 18 ครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 90 ของเป้าหมาย สาเหตุที่มีการขังวัดขนาด อนุบาลลูกปลาก่อนปล่อย และการติดตามการเจริญเติบโตของ สัตว์น้ำไม่ครบตามเป้าหมาย เนื่องจากบางแหล่งน้ำประสบปัญหาอุทกภัยทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ครบตามแผน (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 การจัตระบบการจัดการบริหารผลผลิตแบบธนาคารของแหล่งน้ำชุมชน

รายการ	หน่วยนับ	เป้าหมาย	ผล	ร้อยละ
1. คัดเลือก แต่งตั้งคณะกรรมการธนาคาร ผลผลิตเกษตรด้านการประมง	ชุด/ราย	20/220	20/340	100/154.54
2. จัดทำแผนการปฏิบัติงานโครงการ	แห่ง	20	20	100
3. ประชุมร่วมกับชุมชนเป้าหมายเพื่อชี้แจงโครงการ	ครั้ง	20	25	125
4. แหล่งน้ำชุมชนที่มีการจัตระบบการจัดการ ผลผลิตแบบธนาคาร (ยี่ม คีน ปัจจัยการผลิต)	แห่ง	20	6	30.00
5. การบริหารจัดการในแหล่งน้ำชุมชน				
5.1 เตรียมแหล่งน้ำเพิ่มอาหารธรรมชาติ	แห่ง	20	20	100
5.2 ขังวัดขนาด และอนุบาลลูกปลาก่อนปล่อย	แห่ง	20	18	90
5.3 ติดตามการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ	แห่ง	20	18	90

ที่มา : กรมประมง (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2560)

4.2.5 การพัฒนาศักยภาพของชุมชน/บุคลากร

จากการสอบถามเกษตรกรสมาชิก พบว่า เจ้าหน้าที่จากกรมประมงได้มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรสมาชิกเฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง โดยเกษตรกรสมาชิกได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการธนาคาร เช่น การบริหารจัดการแหล่งน้ำ การสร้างแหล่งอาหารธรรมชาติ การจัดทำบัญชี เป็นต้น

4.3 ผลผลิต (Outputs)

4.3.1 การอบรมถ่ายทอดความรู้และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

จากการสอบถามเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 69.23 ได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการธนาคาร โดยเกษตรกรร้อยละ 39.23 เห็นว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับค่อนข้างมาก ร้อยละ 16.15 ระดับปานกลาง ร้อยละ 13.08 ระดับมาก และร้อยละ 0.77 ระดับค่อนข้างน้อย ส่วนเกษตรกรร้อยละ 30.77 ไม่ได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้ เนื่องจากบางธนาคารมีการให้ความรู้เพิ่มเติมระหว่างที่จัดประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการธนาคารฯ แล้วจึงไม่มีการจัดอบรม (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 การอบรมถ่ายทอดความรู้และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

รายการ	ร้อยละ
1. การอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรสมาชิก	100.00
1.1 ได้รับการอบรม	69.23
1.2 ไม่ได้รับการอบรม	30.77
2. การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	100.00
2.1 ระดับมาก	13.08
2.2 ระดับค่อนข้างมาก	39.23
2.3 ระดับปานกลาง	16.15
2.4 ระดับค่อนข้างน้อย	0.77
2.5 ระดับน้อย	-

ที่มา : จากการสำรวจ

4.3.2 ด้านประสิทธิภาพการผลิต

โครงการฯ มีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นไร่ละ 200 กก. แต่เนื่องจากแหล่งน้ำมีพื้นที่ขนาดใหญ่ น้ำลึก และประสบปัญหาอุทกภัยจึงยังไม่สามารถทราบผลผลิตสัตว์น้ำที่แน่ชัดได้ ทำให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์โครงการได้

4.3.3 การบริหารจัดการในรูปแบบธนาคาร

จากการจัดตั้งธนาคารฯ ในแหล่งน้ำชุมชนเป้าหมาย มีธนาคารฯ ที่มีการดำเนินการในรูปแบบธนาคารจำนวน 20 แห่ง ครบตามเป้าหมาย มีการผลิต อนุบาลลูกปลา และปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิตแหล่งน้ำชุมชนจำนวน 0.496 ล้านตัว คิดเป็นร้อยละ 124 ของเป้าหมาย (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 การบริหารจัดการในรูปแบบธนาคาร

รายการ	หน่วยนับ	เป้าหมาย	ผล	ร้อยละ
1. จำนวนแหล่งน้ำชุมชนที่ดำเนินการในรูปแบบธนาคาร	แห่ง	20	20	100
2. ผลิต อนุบาลลูกปลา และปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิตแหล่งน้ำชุมชน	ล้านตัว	0.4	0.496	124

ที่มา : กรมประมง (ข้อมูล ณ 31 สิงหาคม 2560)

4.4 ผลลัพธ์ (Outcomes)

4.4.1 การบริโภคอาหารโปรตีนประเภทสัตว์น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกรทุกรายมีอาหารโปรตีนประเภทสัตว์น้ำเพียงพอต่อการบริโภค โดยหลังจากมีโครงการฯ เกษตรกรมีการบริโภคสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาช่อน ปลาตะเพียน และปลานวลจันทร์ เป็นต้น เฉลี่ย 58.47 กก./ปี/ครัวเรือน ซึ่งมีปริมาณการบริโภคเพิ่มขึ้นจากก่อนมีโครงการ เฉลี่ย 2.68 กก./ปี/ครัวเรือน

4.4.2 ด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน

จากการสอบถามเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกรจับสัตว์น้ำที่ได้เฉลี่ย 165 กิโลกรัม/ปี/ครัวเรือน และจำหน่ายสัตว์น้ำเฉลี่ย 58 บาท/กิโลกรัม ส่งผลให้มีรายได้จากการจำหน่ายสัตว์น้ำ เฉลี่ย 9,570 บาท/ปี/ครัวเรือน (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11 ด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน

รายการ	หน่วยนับ	เฉลี่ย
1. ผลผลิต	(กก./ปี/ครัวเรือน)	165
2. ราคาจำหน่าย	(บาท/กก.)	58
3. รายได้	(บาท/ปี/ครัวเรือน)	9,570

ที่มา: จากการสำรวจ

4.4.3 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำ

1) การดำเนินการในรูปแบบธนาคารในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ในพื้นที่แหล่งน้ำมีการดำเนินการในรูปแบบธนาคารแล้ว จำนวน 20 แห่ง ครอบคลุมเป้าหมาย และมีการติดตามการดำเนินการจัดตั้งธนาคารในพื้นที่แหล่งน้ำเป้าหมาย จำนวน 20 แห่ง ครอบคลุมเป้าหมาย จำนวนครั้งที่ติดตามการดำเนินงานของแหล่งน้ำทั้งหมด 20 แห่ง รวม 168 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 93.33 ของเป้าหมาย (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 การดำเนินการในรูปแบบธนาคารในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

รายการ	หน่วยนับ	เป้าหมาย	ผล	ร้อยละ
1. การดำเนินการในรูปแบบธนาคารในพื้นที่แหล่งน้ำอย่างต่อเนื่อง	แห่ง	20	20	100
2. ติดตามการดำเนินงานการจัดตั้งธนาคารในพื้นที่แหล่งน้ำเป้าหมาย	แห่ง/ครั้ง	20/180	20/168	100/93.33

ที่มา : กรมประมง (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2560)

2) การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน/ดำเนินงานของธนาคาร

จากการสอบถามเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกรทุกราย มีส่วนร่วมในการบริหารงาน/ดำเนินงานของธนาคาร โดยเกษตรกรทุกราย สมัครเป็นสมาชิกธนาคาร รongลงมา ร้อยละ 77.69 เข้าร่วมการประชุมชี้แจงการดำเนินงานของธนาคาร ร้อยละ 40.77 มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการธนาคาร ร้อยละ 31.54 มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ และร้อยละ 7.69 มีส่วนร่วมในด้านอื่น ๆ เช่น เป็นประธาน และเป็นคณะกรรมการ เป็นต้น (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน/ดำเนินงานของธนาคารฯ

รายการ	ร้อยละ
1. ไม่มี	-
2. มี	100.00
2.1 เป็นสมาชิกธนาคาร	100.00
2.2 เข้าร่วมการประชุมชี้แจง	77.69
2.3 คัดเลือกคณะกรรมการธนาคาร	40.77
2.4 กำหนดกฎระเบียบ	31.54
2.5 อื่น ๆ	7.69

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

3) การใช้บริการธนาคารฯของเกษตรกรสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

จากการสอบถามเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 70 มีการใช้บริการธนาคารฯอย่างต่อเนื่อง โดยเกษตรกร ร้อยละ 54.95 มีการซื้อปลาในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด รองลงมา ร้อยละ 49.45 มีการปันผลประโยชน์ร่วมกัน ร้อยละ 15.38 มีการเข้าไปจับสัตว์น้ำของธนาคารเพื่อบริโภค ร้อยละ 12.09 มีการยืมพันธุ์สัตว์น้ำ และร้อยละ 1.10 มีการคืนพันธุ์สัตว์น้ำให้กับธนาคารฯ ส่วนเกษตรกรร้อยละ 30 ไม่ได้ใช้บริการธนาคารฯต่อเนื่อง เนื่องจากบางแหล่งน้ำผลผลิตยังไม่เพียงพอ สัตว์น้ำยังโตไม่เต็มที่ และประสบปัญหาน้ำลึกลับเกินไป ทำให้ไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้ (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 การใช้บริการธนาคารของเกษตรกรสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

รายการ	ร้อยละ
1. ใช้บริการต่อเนื่อง	70.00
1.1 การซื้อปลาในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด	54.95
1.2 การปันผลประโยชน์ร่วมกัน	49.45
1.3 การเข้าไปจับสัตว์น้ำของธนาคาร	15.38
1.4 การยืมพันธุ์สัตว์น้ำ	12.09
1.5 การคืนพันธุ์สัตว์น้ำ	1.10
2. ไม่ได้ใช้บริการต่อเนื่อง	30.00

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

4.4.4 ความพึงพอใจของสมาชิกธนาคารต่อการเข้าร่วมโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรกรด้านการประมง

1) การเป็นสมาชิกและใช้บริการธนาคาร

จากการสอบถามเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกรร้อยละ 97.69 ยังคงเป็นสมาชิกต่อไป เนื่องจากเห็นว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อเกษตรกรในชุมชน เกษตรกร ร้อยละ 2.31 ไม่เป็นสมาชิกต่อ

เนื่องจากอายุมากแล้ว ในส่วนของการใช้บริการธนาคาร เกษตรกรร้อยละ 90.00 ต้องการใช้บริการธนาคารต่อไป เนื่องจากได้ซื้อปลาในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด และเป็นโครงการที่ทำในชุมชนมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน อีกทั้งยังสร้างรายได้ให้กับชุมชนและตนเอง ทำให้เกิดความยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ 10.00 ไม่ต้องการใช้บริการเนื่องจากผลผลิตที่ได้ยังไม่มีความแน่นอน (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15 การเป็นสมาชิกของธนาคารฯและการใช้บริการธนาคารฯต่อไปในอนาคต

รายการ	ร้อยละ
1. การเป็นสมาชิกธนาคารฯ	
1.1 เป็น	97.69
1.2 ไม่เป็น	2.31
2. การใช้บริการธนาคารฯในอนาคต	
2.1 ใช้บริการ	90.00
2.2 ไม่ใช้บริการ	10.00

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ระดับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการ

จากการสอบถามเกษตรกร พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง ในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.22 โดยแบ่งเป็นประเด็นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการจัดตั้งธนาคารฯ ในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.40 เนื่องจากเป็นโครงการที่สร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน

(2) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการแต่งตั้งคณะกรรมการธนาคารฯในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.27

(3) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อข้อกำหนด/กฎระเบียบ/เงื่อนไข/หลักเกณฑ์ของธนาคารฯ ในระดับมากที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.27 เนื่องจากสามารถปฏิบัติตามได้

(4) ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อคุณภาพปัจจัย ในระดับมากที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.37 มีความพึงพอใจต่อปริมาณปัจจัย ในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.23 และมีความพึงพอใจต่อระยะเวลาการแจก ในระดับมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.25

(5) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของคณะกรรมการ ในระดับค่อนข้างมากที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.10

(6) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการให้บริการของธนาคารฯ ในระดับค่อนข้างมากที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.02

(7) เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการมีผลผลิตสัตว์น้ำในชุมชนในระดับค่อนข้างมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.07 เนื่องจากจะได้บริโภคอาหารโปรตีนจากสัตว์น้ำในราคาไม่แพง

(8) ด้านผลผลิตสัตว์น้ำของธนาคาร เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อคุณภาพของสัตว์น้ำในระดับมากที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.22 และมีความพึงพอใจต่อปริมาณสัตว์น้ำในระดับค่อนข้างมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.20 (ตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16 ระดับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการ

รายการ	คะแนน	แปลผล
1. การจัดตั้งธนาคารฯ	4.40	มาก
2. การแต่งตั้งคณะกรรมการธนาคารฯ	4.27	มาก
3. ข้อกำหนด/กฎระเบียบ/เงื่อนไข/หลักเกณฑ์ของธนาคารฯ	4.27	มาก
4. การสนับสนุนปัจจัยการผลิต		
4.1 คุณภาพปัจจัย	4.37	มาก
4.2 ปริมาณปัจจัย	4.23	มาก
4.3 ระยะเวลาการแจก	4.25	มาก
5. การบริหารงานของคณะกรรมการ (การจัดเวรยาม/ การเลี้ยง/การบริหารจัดการต่าง ๆ เช่น ยืม คิน ปั่นผล)	4.10	ค่อนข้างมาก
6. รูปแบบการให้บริการของธนาคารฯ (ในการจับสัตว์น้ำ)	4.02	ค่อนข้างมาก
7. ธนาคารฯช่วยให้ผลผลิตสัตว์น้ำในชุมชนมากขึ้น (เป็นแหล่งอาหารโปรตีน (สัตว์น้ำ))	4.07	ค่อนข้างมาก
8. ผลผลิตสัตว์น้ำจากธนาคารฯ		
8.1 คุณภาพของสัตว์น้ำ	4.22	มาก
8.2 ปริมาณของสัตว์น้ำ	4.20	ค่อนข้างมาก
เฉลี่ย	4.22	มาก

ที่มา: จากการสำรวจ

3) ระดับความรู้ของเกษตรกรสมาชิกหลังได้รับการอบรม

จากการสอบถามเกี่ยวกับระดับความรู้หลังได้รับการอบรมของเกษตรกรสมาชิก พบว่าเกษตรกรร้อยละ 22.22 มีความเข้าใจในระดับมาก ร้อยละ 58.89 ระดับค่อนข้างมาก ร้อยละ 12.22 ระดับปานกลาง และร้อยละ 6.67 ระดับค่อนข้างน้อย (ตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17 ระดับความรู้ของเกษตรกรสมาชิกหลังได้รับการอบรม

ระดับความรู้ของเกษตรกรสมาชิกหลังได้รับการอบรม	ร้อยละ
1. ระดับมาก	22.22
2. ระดับค่อนข้างมาก	58.89
3. ระดับปานกลาง	12.22
4. ระดับค่อนข้างน้อย	6.67
5. ระดับน้อย	-

ที่มา: จากการสำรวจ

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การประเมินผลธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมงเป็นการประเมินผลในระหว่างการดำเนินงานโครงการ (Ongoing Evaluation) จากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ คณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่กรมประมงในพื้นที่โครงการ ซึ่งได้นำแนวคิดแบบจำลองโลจิก (Logic Model) มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) โดยคำนึงถึงระยะเวลาและกระบวนการดำเนินงานตามขั้นตอนของโครงการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมาย สรุปได้ดังนี้

5.1.1 ผลการดำเนินงาน

โครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง ปี 2560 ได้รับงบประมาณในการดำเนินงานจัดตั้งธนาคารทั้งหมด จำนวน 7,460,000 บาท เบิกจ่ายงบประมาณแล้ว จำนวน 7,266,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 97.40 ของงบประมาณที่ได้รับ กรมประมง มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์สัตว์น้ำ ได้แก่ กุ้งก้ามกราม ปลานิล ปลายี่สกเทศ ปลาจีน ปลาไน ปลาตะเพียน ปลากบ ปลาสร้อยขาว และปลาสวาย เป็นต้น จำนวน 3,570,000 ตัว คิดเป็นร้อยละ 178.50 ของเป้าหมาย นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุน อาหารสัตว์น้ำ วัสดุ ล้อมขังสัตว์น้ำ และอุปกรณ์การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำประจำธนาคาร ในปริมาณที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสภาพของแหล่งน้ำชุมชน ในการดำเนินโครงการมีการแต่งตั้งคณะทำงานโครงการฯ จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย คณะทำงานจำนวน 43 ราย คิดเป็นร้อยละ 107.50 ของเป้าหมาย โดยมีรองอธิบดีกรมประมงเป็นประธาน คณะทำงานโครงการฯ และมีหัวหน้ากลุ่มวิจัยเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชุมชน กองวิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด เป็นเลขานุการ มีการจัดประชุมคณะทำงานและเจ้าหน้าที่โครงการเพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการแล้ว จำนวน 1 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 65 ราย คิดเป็นร้อยละ 108.33 ของเป้าหมาย มีการจัดประชุมคณะทำงานและเจ้าหน้าที่โครงการเพื่อรายงานความก้าวหน้าและสรุปผลการดำเนินโครงการ จำนวน 3 ครั้ง ครบตามเป้าหมาย โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 207 ราย คิดเป็นร้อยละ 115 ของเป้าหมาย

5.1.2 การบรรลุวัตถุประสงค์โครงการ

1) วัตถุประสงค์โครงการข้อที่ 1 เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชน ให้เป็นธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

1.1) กรมประมงได้ดำเนินการคัดเลือกแหล่งน้ำชุมชนและรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการแล้ว โดยดำเนินการคัดเลือกแหล่งน้ำชุมชนเป้าหมายแล้ว จำนวน 20 แห่ง ครบตามเป้าหมาย มีสมาชิกชุมชนเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 1,583 ราย คิดเป็นร้อยละ 263.83 ของเป้าหมาย

1.2) การจักระบบการจัดการบริหารผลผลิตแบบธนาคาร

มีการแต่งตั้งคณะกรรมการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง จำนวน 20 ชุด ตามจำนวนแหล่งน้ำชุมชนเป้าหมาย โดยคณะกรรมการแต่ละชุดมีองค์ประกอบเฉลี่ยชุดละ 17 คน รวมมีจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 340 ราย คิดเป็นร้อยละ 154.54 ของเป้าหมายที่มีคณะกรรมการเป็นองค์ประกอบชุดละ 11 ราย

1.3) การบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชน

ด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชน แบ่งเป็นการเตรียมแหล่งน้ำเพิ่มอาหารธรรมชาติดำเนินการแล้ว 20 แห่ง ครบตามเป้าหมาย มีการขังวัดขนาด และอนุบาลลูกปลาก่อนปล่อยดำเนินการ 18 ครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 90 ของเป้าหมาย และการติดตามการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ ดำเนินการ 18 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 90 ของเป้าหมาย สาเหตุที่มีการขังวัดขนาด อนุบาลลูกปลาก่อนปล่อย และการติดตามการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำไม่ครบตามเป้าหมาย เนื่องจากบางแหล่งน้ำประสบปัญหาอุทกภัยทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ครบตามแผน

2) วัตถุประสงค์โครงการข้อที่ 2 เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีการบริหารจัดการแหล่งน้ำชุมชนในการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำจัดเพื่อเป็นอาหารโปรตีนบริโภคและสร้างรายได้ในครัวเรือน

จากการสอบถามเกษตรกรสมาชิก พบว่า เกษตรกรมีจำนวนสัตว์น้ำที่จับได้เฉลี่ย 165 กิโลกรัม/ปี ราคาจำหน่ายสัตว์น้ำเฉลี่ย 58 บาท/กิโลกรัม และรายได้จากการจำหน่ายสัตว์น้ำเฉลี่ย 9,570 บาท/ปี ด้านการบริโภคอาหารโปรตีนประเภทสัตว์น้ำของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรทุกรายมีอาหารโปรตีนประเภทสัตว์น้ำเพียงพอต่อการบริโภค โดยหลังจากมีโครงการฯ เกษตรกรมีการบริโภคสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ เช่น ปลานิล ปลาดุก ปลาช่อน ปลาตะเพียน และปลานวลจันทร์ เป็นต้น เฉลี่ย 58.47 กก./ปี/ครัวเรือน ซึ่งมีปริมาณการบริโภคเพิ่มขึ้นจากช่วงก่อนเริ่มโครงการ เฉลี่ย 2.68 กก./ปี/ครัวเรือน นอกจากนี้ ในด้านของแหล่งน้ำชุมชนที่มีการจักระบบการจัดการผลผลิตแบบธนาคาร มีจำนวน 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30 ของเป้าหมาย สาเหตุที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจากบางแหล่งน้ำมีพื้นที่ขนาดใหญ่ น้ำลึก และอาหารธรรมชาติไม่เพียงพอต่อสัตว์น้ำทำให้สัตว์น้ำในแหล่งน้ำยังไม่ได้ขนาด

3) วัตถุประสงค์โครงการข้อที่ 3 เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารแหล่งน้ำชุมชนเพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำจัดให้แก่ชุมชน เจ้าหน้าที่ของกรมประมงและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในระดับท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมาย มีผลการดำเนินงานดังนี้

3.1) เจ้าหน้าที่จากกรมประมงได้มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรสมาชิกเฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง โดยเกษตรกรสมาชิกได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการธนาคาร ได้แก่ หลักสูตรการจัดการจัดการแหล่งน้ำ การสร้างอาหารธรรมชาติในแหล่งน้ำ การอนุบาลสัตว์น้ำ การสร้างกระชังในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การป้องกันโรคสัตว์น้ำ และการจัดทำบัญชี

3.2) จากการถามเกษตรกรสมาชิกเกี่ยวกับการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 69.23 ได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการธนาคาร โดยเกษตรกรร้อยละ 39.23 เห็นว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับค่อนข้างมาก ร้อยละ 16.15 ระดับปานกลาง ร้อยละ 13.08

ระดับมาก และร้อยละ 0.77 ระดับค่อนข้างน้อย ส่วนเกษตรกรร้อยละ 30.77 ไม่ได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้ เนื่องจากบางธนาคารมีการให้ความรู้เพิ่มเติมระหว่างที่จัดประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการธนาคารฯ แล้วจึงไม่มีการจัดอบรม

3.3) ในส่วนของการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน/ดำเนินงานของธนาคารฯ พบว่าเกษตรกรทุกราย มีส่วนร่วมในการบริหารงาน/ดำเนินงานของธนาคาร โดยเกษตรกรทุกราย สมัครเป็นสมาชิกธนาคารฯ รองลงมา ร้อยละ 77.69 เข้าร่วมการประชุมชี้แจงการดำเนินงานของธนาคารฯ ร้อยละ 40.77 มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการธนาคารฯ ร้อยละ 31.54 มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ และร้อยละ 7.69 มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ

5.1.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการ

เกษตรกรสมาชิกธนาคาร มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการเข้าร่วมโครงการธนาคารผลผลิตเกษตรด้านการประมง ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.22 เมื่อสอบถามเกษตรกรเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกและการใช้บริการธนาคารฯ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 97.69 ยังคงเป็นสมาชิกต่อไป เนื่องจากเห็นว่า เป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อเกษตรกรในชุมชน ส่วนเกษตรกรร้อยละ 2.31 ไม่เป็นสมาชิกต่อไป เนื่องจากอายุมากแล้ว ในส่วนของการใช้บริการธนาคารฯ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 90.00 ต้องการใช้บริการธนาคารฯต่อไป เนื่องจากได้ซื้อปลาในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด และเป็นโครงการที่ทำในชุมชนมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน อีกทั้งยังสร้างรายได้ให้กับชุมชนและตนเอง ทำให้เกิดความยั่งยืน นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ 10.00 ไม่ต้องการใช้บริการต่อไป เนื่องจากเห็นว่าผลผลิตที่ได้ยังมีปริมาณน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร

5.2 ข้อค้นพบ

5.2.1 แหล่งน้ำที่เข้าร่วมโครงการประสบปัญหาอุทกภัย ทำให้ผลผลิตในแหล่งน้ำได้รับความเสียหาย

5.2.2 งบประมาณที่สนับสนุนโครงการไม่เพียงพอ โดยเฉพาะงบสนับสนุนพันธุ์ปลาที่ปล่อยมีปริมาณน้อยไม่สอดคล้องกับขนาดพื้นที่แหล่งน้ำชุมชนซึ่งมีขนาดใหญ่

5.2.3 การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานธนาคารยังไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติ ทำให้มีการยืม - คืน ปัจจัยการผลิตในรูปแบบธนาคารน้อย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 กรมประมงควรสนับสนุนปัจจัยในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านงบประมาณและองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความรู้ด้านการเพาะพันธุ์ปลา พร้อมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ธนาคารฯสามารถผลิตพันธุ์ปลาไว้ใช้หมุนเวียนในธนาคารฯได้เองอย่างยั่งยืน

5.3.2 กรมประมงควรผลักดันการดำเนินการในรูปแบบธนาคารฯให้เกิดขึ้นจริงและเกิดประโยชน์แก่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

- กัจจาใจเย็น. (2537). *การประมง. เอกสารประกอบคำบรรยาย หลักสูตรโรงเรียนนายทหารอาวุโส รุ่นที่ 26.*
กรุงเทพมหานคร: กรมประมง.
- กรมประมง. (2555). *กิจกรรมธนาคารสัตว์น้ำชุมชน* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:
www.platalay.com/result/result080.php (วันที่สืบค้นข้อมูล: 8 พฤศจิกายน 2559).
- ฉวีวรรณ หนูหนู. (2551). *ธนาคารปูม้า* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:
http://www.nicaonline.com/index.php?option=com_content&view=article&id=617:2012-02-22-07-56-28&catid=38:2012-02-20-02-58-39&Itemid=120 (วันที่สืบค้นข้อมูล: 8 พฤศจิกายน 2559).
- บรรเทิง มาแสง. (2546). *การติดตามและประเมินผลโครงการ.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น.*(พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- รัตนาใจเย็น. (2542). *การดำเนินงานโครงการประมงหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. (2553). *การวางแผนและการประเมินผลโครงการแบบมุ่งเน้นผลงานในภาครัฐ.*
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภัทร คำมุงคุณ. (2559). *ธนาคารสินค้าเกษตร: การปฏิรูปด้านการเกษตร* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:
www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20160504143203.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 8 พฤศจิกายน 2559).
- Rensis Likert. (1932). *A Technique for the Measurement of Attitudes. Archives of Psychology.* No. 140
- W.K.Kellogg Foundation. (2004). *Logic Model Development.* Battle Creek, MI : W.K.Kellogg Foundation.